

Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság
H-9435 Sarród, Rév-Kócsagvár, PF.4.
Tel: 99/537-620, Fax: 99/537-621
e-mail: fehnp@ktm.x400gw.itb.hu
<http://www.ferto-hansag.hu>

JELENTÉS

A FERTŐ-HANSÁG NEMZETI PARK IGAZGATÓSÁG

2002. ÉVI TEVÉKENYSÉGÉRŐL

Sarród, 2003. március 3.

Készítették:

Dr. Kárpáti László igazgató

Dr. Jakál Lászlóné gazdasági igazgatóhelyettes

Reischl Gábor igazgatóhelyettes

Fersch Attila osztályvezető

Pellinger Attila osztályvezető

Roth Matthaea osztályvezető

Váczai Miklós őrszolgálatvezető

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK	1
TÁBLÁZATOK.....	3
BEVEZETŐ	4
1. SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY	6
2. TERÜLETI ADATOK.....	8
2.1 VÉDETT ÉS VÉDELEMRE TERVEZETT TERÜLETEK	8
2.2 SAJÁT VAGYONKEZELÉSŰ TERÜLETEK.....	8
2.3 TERÜLET NÉLKÜLI ÉRTÉKEK	9
3. KUTATÁS ÉS MONITOROZÁS	13
3.1 KUTATÁS	13
3.2 MONITOROZÁS	13
3.2.1 <i>A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében folyó monitoring vizsgálatok</i>	13
3.2.1.1 <i>Országos programok</i>	13
3.2.1.2 <i>Helyi programok</i>	14
3.2.2 <i>A Szigetköz biológiai megfigyelőrendszere</i>	15
3.2.3 <i>Saját szervezésben folytatott monitoring jellegű vizsgálatok</i>	16
4. KEZELÉSI TEVÉKENYSÉG.....	23
4.1 KEZELÉSI TERVEK.....	23
4.2 ÉLŐHELY FENNTARTÁS	24
4.3 ÉLŐHELY REHABILITÁCIÓ.....	27
4.4 FAJVÉDELEM	29
4.5 SAJÁT ÁLLATÁLLOMÁNY	34
4.6 VADÁSZTERÜLETEK	36
4.7 HALÁSZATI VÍZTEREK.....	38
4.7a <i>Védett vízterek</i>	38
4.7b <i>Védett halastavak</i>	38
5. JOGI TEVÉKENYSÉG.....	42
5.1 HATÓSÁGI ELJÁRÁSOK	42
5.2 BÍRSÁGOK	42
5.3 BÜNTETŐ ÜGYEK.....	43
5.4 POLGÁRI PEREK	43
6. ŐRSZOLGÁLAT	46
6.1 SZEMÉLYI ÁLLOMÁNY:	46
6.2 FELSZERELTSÉG:	46
6.3 SZOLGÁLTATTELJESÍTÉS JELLEMZŐI:.....	46
6.4 FEJLESZTÉSI TERVEK:	47
7. KÖLTSÉGVETÉS ÉS VAGYON.....	49
7.1 KIADÁSOK	49
7.2 BEVÉTELEK	50
7.3 VAGYON.....	50
7.4 ÉPÜLETEK.....	50
7.5 ESZKÖZÖK	50

8. BEMUTATÁS, OKTATÁS, PR.....	54
8.1 TURISZTIKAI INFRASTRUKTÚRA.....	54
8.2 KIADVÁNYOK.....	55
8.3 LÁTOGATOTTSÁG.....	56
8.4 PR TEVÉKENYSÉG.....	56
9. KAPCSOLATTARTÁS HAZAI PARTNERSZERVEZETEKSEL.....	63
9.1 EGYÜTTMŰKÖDÉS HIVATALOKKAL, INTÉZMÉNYEKSEL.....	63
9.2 EGYÜTTMŰKÖDÉS CIVIL SZERVEZETEKSEL.....	64
10. KÜLFÖLDI EGYÜTTMŰKÖDÉS.....	67
11. ELLENŐRZÉS.....	69
12. FONTOSABB CÉLKITŰZÉSEK A KÖVETKEZŐ ÉVRE.....	70
12.1 GAZDASÁGI TÉREN.....	70
12.2 A BEMUTATÁS, AZ OKTATÁS, LÁTOGATÁS TERÉN.....	71
12.3 PR TERÉN:.....	71
12.4 TERMÉSZETVÉDELMI, TÁJVÉDELMI ÉS ERDÉSZETI TÉREN.....	71

Táblázatok

1. táblázat: Személyi állomány	7
2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek	10
2.3 táblázat: Terület nélkül értékek	12
3.1 táblázat: Kutatás	19
3.2 táblázat: Monitorozás	20
4.1 táblázat: Kezelési tervek	23
4.2 táblázat: Élőhely fenntartás	26
4.3 táblázat: Élőhely rehabilitáció	28
4.4 táblázat: Fajvédelem	32
4.5 táblázat: Saját állatállomány	35
4.6 táblázat: Vadászterületek	37
4.7 táblázat: Halászati vizek	39
4.7a táblázat: Védett vizek	40
4.7b táblázat: Védett halastavak	41
5.1 táblázat: Engedélyezés, szakhatósági ügyek	44
5.2 táblázat: Bíróságok	44
5.3 táblázat: Büntető ügyek	45
5.4 táblázat: Polgári perek	45
6. táblázat: Órszolgálat	48
7.1 táblázat: Kiadások	51
7.2 táblázat: Bevételek	51
7.3 táblázat: Vagyon	52
7.4 táblázat: Épületek	53
7.5 táblázat: Eszközök	53
8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra	57
8.1a táblázat: Oktatóközpont – szállás	57
8.1b táblázat: Múzeum – kiállítás	58
8.1c táblázat: Tanösvény	59
8.2 táblázat: Kiadványok	60
8.3 táblázat: Látogatottság	61
8.4 táblázat: PR	62
10. táblázat: Külföldi együttműködés	68
11. táblázat: Ellenőrzések	69

Bevezető

Egy nemzeti park igazgatóság éves teljesítményét nem csak az állandóan emelkedő számú ügyszabványok tömege, a kiadott szakhatósági állásfoglalások, vélemények, határozatok halmaza jelzi, hanem a gyakorlati természetvédelmi munka sikeressége, a mit tettünk a természetért s az emberek természet szeretetének kialakításáért? – típusú kérdésekre adott válaszok minősége is. E tekintetben megvilágítva e vastkos „Jelentés” fontosabb táblázatait és adatait az alábbi történéseket emelem ki:

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság életében a 2002-es esztendő legnagyobb változása az Őrségi Nemzeti Park március 1-i megalakulása volt. A vas-megyei kollegák, akikkel 12 évig együtt dolgoztunk gondban és örömben, a szomszédos Igazgatóság munkatársai lettek üres helyeket hagyva maguk után konferencia termünkben. Öröm viszont, hogy ezzel a természetvédelmi sikerrel betetőződött sok év tervező és fejlesztő munkája, amelynek során az új Igazgatóság indulásához megfelelő infrastruktúrát alakítottunk ki.

Igazgatóságunk 2002-ben anyagiakban kiemelkedően teljesített. 527millióFt előirányzathoz gazdálkodtunk. Befejeződött a hansági vizes élőhely restaurációs program első üteme, amelynek során 600ha lág és mocsárterületet rekonstruáltunk. 179 a területre nézve új, védett állatfaj – ebből 32 fokozottan védett – jelent meg, s emellett 29 védett növényfaj állományát sikerült stabilizálnunk.

Elkészült a soron következő tervezett munkák létesítési engedélyezési terve is, amelyek során mintegy 1800ha újabb lág és mocsár területet látunk el vízzel a közeljövőben.

Emelkedett a fokozottan védett fajok állománya. Ebben az évben 3 helyen fészkelte már réti sas és az eddigi élőhely mellett még két helyen sikerült bizonyítani a parlagi vipera előfordulását. Mindkét helyet több km-es elektromos, mobil védőkerítéssel láttuk el a vaddisznók károsítása ellen.

Látványosan növekedett ebben az évben is a területkezeléshez nélkülözhetetlen ősi magyar állatfajták állománya. Létszámát tekintve a magyar szürke szarvasmarha állományunk az ország harmadik legjelentősebb tenyészete. Munkánk sikerét bizonyítja, hogy az ősi bikavásárokon a 3 legjobb minőségű tenyészbika a mi tenyészetünkben került ki.

Elnyertük a Fertő-tó, a Fehér-tó és a Barbacsi-tó halászati hasznosításának jogát, s ezzel lehetőség nyílt a fokozottan védett vízterek halállományának természetvédelmi célú regenerálására.

Felmértük és kijelöltük a „Natura 2000” területeket és lefolytattuk a védetté nyilvánítási eljárásokat a Pannonhalmi, és a Soproni Tájvédelmi Körzetekben, valamint a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban.

Tudományos konferenciát rendeztünk a vizes élőhelyek rekonstruálásáról s megjelentettük angol nyelven is eddigi eredményeinket egy színes füzetben.

Nemzeti Parkunkat és védett területeinket az előző években kialakított fogadó és ismeretterjesztő pontokon több tízezer vendégnek, turistának és természetismereti táborban résztvevő gyermeknek mutattuk be, s megrendeztük az első szigetközi természetvédelmi tábort is Lipóton, a Gombócosi gátórháznál.

Kezdeményezésünkre megalakult a Fertő-táj Világörökség Egyesület, amely hazánk e gyönyörű vidékét hivatott segíteni pályázatokkal és rendezvényekkel.

Sok elismerés, méltató cikk és televíziós riport szólt rólunk, munkánkról és eredményeinkről. Mindez köszönhető annak a lelkes és munkaidő végét nem ismerő szorgalmas munkatárs csapatnak, amelynek van szerencsém magam is segíteni. Ők természetvédelmi őrtől – gazdasági ügyintézőig, pásztortól – ökoturisztikai felelősig, mindannyian köszönetet érdemelnek 2002-ben nyújtott munkájukért. Az élővilág és a táj mellett valójában ők jelentik az intézményt, Igazgatóságunkat.

Sarród, 2003. március 3.

.....
Dr. Kárpáti László
igazgató

1. Személyi állomány

Az Igazgatóság személyi állománya megfelelő, jó képzettséggel rendelkező elhivatott szakemberekből áll. A leterheltség egyenletes. Állásbetöltő, de valóságos munkával nem rendelkező személy nincs az Igazgatóságon. A személyzeti munkát jellemzi, hogy a szakembereket természetvédelmi illetve tudományos múlttal rendelkező jelentkezők közül választjuk, többnyire pályázat útján.

Tudományos fokozattal, (Phd-val), illetve kandidátusi végzettséggel 2fő rendelkezik, doktorandusz 3fő, másoddiplomával rendelkezik 11 fő (növényvédelmi, vadgazdálkodási, környezetvédelmi, ingtlankataszteri szakmérnök; mérnök-tanár, zoológus, agrármérnök).

Szakmérnöki képzésen jelenleg 3fő vesz részt, levelező felsőfokú képzésben 1fő és levelező középfokú képzésben 1fő vesz részt. A Ktv.-vel összefüggő köztisztviselői alapvizsga, illetve szakvizsga követelményének minden érintett eleget tett.

Nyelvismereti szint:

Nyelv	Típus	Fő
német felső	“C” típus	1 fő
német felső	“A” típus	1 fő
német közép	“C” típus	2 fő
német közép	“A” típus	2 fő
német alap	“A” típus	1 fő
angol közép	“C” típus	2 fő
angol közép	“A” típus	2 fő
angol alap	“C” típus	1 fő
román felső	“C” típus	1 fő

1. táblázat: Személyi állomány

		szakképzettség				
		alapfokú	középfokú	felsőfokú	nyelvismeret (fő/nyelvek száma)	továbbképzések, 2002-ben szerzett vizsgák, diplomák
dolgozók (fő)	köztisztviselő		17	19	12	15
	Munka Törvénykönyv hatálya alá tartozó	18	2			
	szerződéses	2				
	Összesen	20	19	19		

2. Területi adatok

2.1 Védett és védelemre tervezett területek

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság jelenleg három védetté nyilvánítási eljárást folytat párhuzamosan:

a) A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság és a Soproni Tájvédelmi Körzet bővítésére, valamint önálló természetvédelmi területek kialakítására került sor Sopronban és három környező településen; Harkán, Ágfalván és Fertőrákoson. Az előzetes tárgyalások folyamán komoly ellenvélemény a védetté nyilvánítások ellen nem merült fel. Az előkészítő dokumentáció kész, a kezelési tervek készültsége 95%-on áll, azok illetékes helyen történő kifüggesztése után a teljes anyag felterjeszhető a KvVM-be.

b) A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet bővítése a likócsi lőtérre terjed ki. Az előkészítő dokumentáció kész, a kezelési terv szintén 95%-os készültségben van. Itt komoly ellenállásba ütköztünk Győr Megyei Jogú Város Önkormányzata, az AUDI Hungária és a Honvédelmi Minisztérium részéről. A kezelési terv elkészülte és kifüggesztése után a teljes anyag felterjeszhető a KvVM-be.

c) A Szigetközi Tájvédelmi Körzet bővítése a legnagyobb területet érinti a három eljárás közül. Sok önkormányzat érdekelt az ügyben, itt még az egyeztető tárgyalások előtt állunk.

2.2 Saját vagyongazdálkodású területek

a) Rét, legelő:

E művelési ágú területek a védettségi szint helyreállításának programja keretében a volt termelészövetkezetektől meglehetősen degradált, elgyomosodott, cserjésedett állapotban kerültek át az Igazgatóság kezelésébe. Mintegy 2/3-át az Igazgatóság gépi eszközeivel ill. saját őshonos állatállományával regenerálja és kezeli, a többit szigorú, természetvédelmi előírásokkal, időnyre kötött haszonbérleti szerződésekkel hasznosítja.

b) Erdő:

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság 2002. évben tovább folytatta a termelészövetkezetektől átvett ill. megvásárolt erdőterületeinek természetvédelmi kezelését. Két olyan erdőrészletnek sikerült a felújítása, amelyet olyan termelészövetkezettől vett át az Igazgatóság, akik korábban levágták és magára hagyták a területet. Szintén megtörtént két olyan erdőrészletnek az erdősítésre történő előkészítése, amely hasonló okok miatt nem lettek felújítva, mint az előbb említettek. A 2002. év erdőművelési munkáinak finanszírozása egy, már az összeomlás előtt álló nemesnyáras levágásából keletkezett árbevételből és állami támogatásból történt. A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság megpályázta a privatizáció következtében elhúzódott erdőfelújítások állami támogatását is, aminek feltétele volt az erdősítések legalább 70%-os sikere, ami teljesült, és az állami támogatás összege 2003-ban folyik be a nemzeti parkhoz.

c) Nádas:

A Fertő-tó jogi partvonalán belül a nádasok használati szolgalmi joga a Fertő-tavi Nádgazdaság Rt. tulajdonában van. A területek aratását és egyéb használatát hatósági eszközökkel irányítja az Igazgatóság, az egyéb parti fekvésű nádasok aratását idényre szóló haszonbérleti szerződések keretében végezteti el.

d) Tó:

A Fertő-tó halászati jogának átvétele 2002. évben folyamatban volt.

e) Szántó:

A saját kezelésben lévő szántóterületek az őshonos állatállomány szükségletét biztosítják.

2.3 Terület nélküli értékek

A terület nélküli értékek felmérése folyamatosan készül, a megye geológiai és domborzati viszonyai miatt földvárak és kunhalmok elenyésző számban található az illetékességi területünkön. A források felmérésével és nyilvántartásba vételével hasonló gondok adódhatnak a jövőben, mint az ex lege lápokkal.

2.1 táblázat: Védett és védelemre tervezett területek

Illetékességi terület (ha)	421 300

	Védett		Ebből fokozottan védett (ha)	Változás a tárgyévben (ha)	Védelemre tervezett	
	Száma (db)	Kiterjedése (ha)			Száma (db)	Kiterjedése (ha)
Nemzeti Park	1	23 587	7 585	0	3	53
Tájvédelmi Körzet	3	21 115	9 694	0	3	4 116
Természetvédelmi Terület	3	56	0	0	4	65
Ex lege védett láp	23	919	0	0		
Ex lege védett szikes tó	0	0	0	0		

Összesen	30	45 677	17 279	0	4	4 234

Ramsari	1	8 431		0		
Bioszféra Rezervátum	1	12 542		0	1	43 854
Világörökség	2	23 052				
Európa Diploma	0	0		0	0	0
NATURA 2000 Madárvédelmi terület*					7	40 934
NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület*					24	50 362

* A NATURA 2000 Madárvédelmi terület és a NATURA 2000 Élőhelyvédelmi terület tartalmazza kiterjedésében a már eddig védetté nyilvánított területeket is.

2.2 táblázat: Saját vagyonkezelésű területek

Művelési ág	Tárgyévben vásárolt terület (ha)	Összkiterjedése (ha)	Saját használatban		Haszonbérbe (hasznosításba) adva	
			ha	%	ha	%
Szántó	0	407	364	90	43	11
Gyep	49	6 275	4 032	64	2 243	36
Kert	0	0	0	0	0	0
Szőlő	0	0	0	0	0	0
Gyümölcsös	0	1	1	100	0	0
Nádas	0	2 165	2 002	92	163	8
Halastó	0	0	0	0	0	0
Erdő	0	693	693	100	0	0
Kivett	15	1140	1 140	100	0	0
Összesen	65	10 681	8 232	77	2 449	23

2.3 táblázat: Terület nélkül értékek

Objektum	Nyilvántartott összesen (db)	Ebből a tárgyévben nyilvántartásba vett (db)
Természeti Emlék	0	0
Forrás	26	26
Barlang*	4	
Víznyelő		
Kunhalom	2	2
Földvár	6	6

*A pontos felmérés 2003-ban készül el.

3. Kutatás és monitorozás

3.1 Kutatás

2002-ben ökológiai alap kutatásra anyagi lehetőség nem volt. Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság működési területén Az MTA Geofizikai Kutatóintézete, a Nyugat-Magyarországi Egyetem különböző karaihoz tartozó intézetek és a Magyar Természettudományi Múzeum végez kutatásokat. A korábbi évek kutatásainak eredményeit a Természettudományi Múzeum most megjelent angol nyelvű kötetében adta közre.

3.2 Monitorozás

3.2.1 A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer keretében folyó monitoring vizsgálatok

2002-ben az Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság, a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság és a KÖM Természetvédelmi Hivatala megállapodásának értelmében a FHNPI végezte a monitorozást az ŐNPI területén is.

3.2.1.1 Országos programok

a) Élőhelyterképezés

Az országos élőhelyterképezési program keretében nyolc 5x5km-es kvadrát felmérése történik meg egységes protokoll alapján. 2003-ban kerül felmérésre a területünkön található utolsó kvadrát.

b) Védett növényfajok monitorozása

Egységes protokoll alapján történik a kiválasztott 57 növényfaj monitorozása. A programot egészíti ki a természetvédelmi örök éves adatszolgáltatása keretében történő adatgyűjtés.

c) Cönológiai monitoring

A monitoring keretében 22 állandóra kijelölt négyzetben történik 13 kiemelten fontos növénytársulás monitorozása.

d) Ürgemonitoring

Három mintavételi területen egységes módszer alapján történik a monitorozás évenkénti gyakorisággal.

f) Kétéltű-hüllő monitoring

Az országos program keretében kizárólag az Őrségi területen folyt mintavételezés. 2003-tól az eddig helyi programként működő mocsári béka (*Rana arvalis*), szalamandra (*Salamandra salamandra*), illetve mocsári teknős (*Emys orbicularis*) program átkerül az országos programba.

g) Makroszkopikus vízi gerinctelen (makrozoobenton) monitoring

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság koordinálásával folyik az országos makrozoobenton monitorozási program. A program egyrészt az ebbe a kategóriába tartozó védett fajok állományairól, ezek közösségeiről és élőhelyeiről szolgáltat országos viszonylatban adatokat, másrészt a Víz Keret-irányelv hatálya alá tartozó víztestek felméréséhez, monitorozásához és referencia területek kijelöléséhez nyújt információkat.

3.2.1.2 Helyi programok

a) Kétéltű-hüllő monitoring

Az országos monitoring keretében folyó vizsgálatokat kiegészítő, 2000 óta folyó program. A programban néhány kiemelt faj és terület, kétéltű és hüllő faunájában bekövetkező változásokat vizsgáljuk.

A fali gyík (*Podarcis muralis*) egyedszáma - a több éves adatok szerint - a kijelölt mintavételi helyen (Kőszeg - Sziklakilátó), az állatok territoriális viselkedése miatt megközelíti a maximális sűrűséget. A fiatal egyedek, a műút menti nyílt felszíneken messzire elkóborolnak a kedvelt sziklafelszínektől. A szintén vizsgált Enikő-forrás melletti sziklakibúváson az előző években fokozatosan csökkent a fali gyíkok egyedszáma, s a 2002-es évben egyetlen példányt sem sikerült ezen a korábban, kedvelt élőhelyen kimutatni. A csökkenés oka valószínűleg a megnövekedett turistaforgalom és az ezzel járó zavarás növekedése.

Az erdei sikló (*Elaphe longissima*) a mintavételi helyen nem került elő, de két levedlett bőrt találtunk. A Kőszegi-hegységben 2002-ben több helyen is találtunk levedlett bőröket.

Az elevenesülő gyík (*Lacerta /Zootoca/ vivipara*) a Hanságban minden nedves élőhelyen előfordul, de egyedsűrűsége még a számára kedvező lápréteken és csatorna menti területeken sem több, öt példánynál hektáronként. Összehasonlító adatok hiányában egyelőre nem ismert e mennyiség optimális értékhez való viszonya.

A Hanságban, a Figurák területén 2001 és 2002 évben mocsári béka (*Rana arvalis wolterstorffi*) nem szaporodott. A lerakott petéiket a vaddisznók megették vagy kiszáradt a szaporodóhely a lárvák elúszása előtt. A Hanságban, természetvédelmi szempontból a kétéltűek és a hüllők esetében is a vaddisznók állománynövekedése és az adventív növények terjedése a legjelentősebb veszélyeztető tényező.

A Győr-Gyimrót Holt-Marcál mintavételi helyen a mocsári teknős (*Emys orbicularis*) jelenleg még erős populációja található. Fialat egyedeket azonban nem észleltünk a mintavételek során. Ennek csak részben lehet oka e példányok gyengébb észlelhetősége.

A több éve tartó szárazság miatt a kétéltűek egyedszáma jelentősen csökkent a legtöbb mintavételi helyen. Mivel a mintavételek a száraz periódusban indultak, csak néhány faj, mint a vöröshasú unka (*Bombina bombina*), a gyepi béka (*Rana temporalis*) és a mocsári béka (*Rana arvalis*) esetében feltűnő a csökkenés.

A Kőszegi-hegység foltos szalamandra (*Salamandra salamandra*) állományát is elérte 2002-ben az aszály, mivel a szaporodóhelyül szolgáló patakok többsége kiszáradt. Ez egyelőre a mintákban még nem jelenik meg, s amennyiben a csapadékviszonyok normalizálódnak, valószínűleg a jövőben sem lesz kimutatható.

A hüllők esetében közelítőleg azonos nagyságú észlelések voltak az elmúlt három évben. A fajösszetételben tapasztalható eltérések a mintavételek számával hozható kapcsolatba. A hüllők alacsony észlelési valószínűsége miatt, a NBmR módszertani útmutatójában előírt mintavételi gyakoriság nem biztosítja minden faj kimutatását. Több év átlagában azonban, a mintavételi területen megtalálható fajok mindegyike kimutatásra kerül.

b) Szitakötő monitoring

A program keretében 100 kijelölt mintavételi helyen, 1996 óta folyik egységes módszerrel a szitakötő fauna monitorozása. A program keretében imágó, lárvá és exuviumok vonatkozásában történik adatgyűjtés. A felvételezés kiemelten kezeli azokat az élőhelyeket, amelyek a hazai és nemzetközi szintű védettséget élvező (Élőhely Irányelv) fajok populációinak adnak otthont. 2002-ig az őrési területeken is történt mintavételezés.

c) Nappali lepke monitoring

Elsősorban az Élőhely Irányelvben is szereplő nappali lepkék helyi állományainak felmérésére szolgáló, 2000 óta folyó monitorozási munka. A program különös figyelmet fordít a lápréti hangyaboglárkák, a nagy tűzlepke, valamint a farkasalmalepke kolóniáinak, egyes kiválasztott mintaterületeken jelölés-visszafogásos kvantitatív és habitat szelekciós kutatások is történtek (Szigetköz: MTTM; Fertő: FHNPI). A vizsgálatok kiemelt célja az egyes fajok élőhelykezelési-fenntartási irányelveinek kidolgozása. 2002-ig az őrési területeken is történt mintavételezés. A program csatlakozik a 2003-tól induló országos nappali lepke monitorozási programhoz.

d) Egyéb lepke monitoring

A kiemelten és országosan folyó, nemzetközi védettséget élvező lepkék monitorozása mellett a területen folyik egyéb védett lepkék – elsősorban a hazai nyíres fajok – vizsgálata is. Ezek a munkák főként a Soproni-hegyvidéken zajlanak. További lepkészeti kutatások történnek még a Szigetközben, a Hanságban és a Fertőn is. A Szigetközben *Microlepidoptera* felvétel történik.

3.2.2 A Szigetköz biológiai megfigyelőrendszere

a) Erdővédelmi monitoring

A 10 évvel ezelőtt megkezdett kutatás célja, annak vizsgálata és bemutatása, hogy a Szigetköz megváltozott talajhidrológiai viszonyai hogyan jelentkeznek az erdők hosszabb távon megfigyelhető egészségi állapot változásaiban. A vizsgálatra kijelölt 10 mintaterületet úgy választották meg, hogy azok tartalmazzák a Szigetközben előforduló fafajokat, erdőtípusokat. További szempont volt, hogy a megváltozott hidrológiai viszonyok különböző fokozatai is képviselve legyenek. Az egyes mintaterületeken az erdők károsodását a fák egészségi állapotának – különféle paraméterek szerint leírt – jellemzése mutatja. Ennek alapján, a Szigetköz egyes részein a károsodás eltérő mértékű. Legerősebb a károsodás Felső-Szigetközben a Nagy-Duna egykori árterén, a Szigetköz középső és különösen alsó szakaszán az erdők egészség állapota jobb. A természetes ártéri erdőt képviselő állományoknak rendszeres előntést kell kapniuk.

b) Társas rovarok monitorozása

A tanulmány a hangyák (*Formicoidea*) monitorozásának kritériumait mutatja be, annak taglalásával, hogy ez a csoport mennyiben alkalmas közösségi szintű monitorozásra és egyáltalán közösségi szünbiológiai vizsgálatokra, a kitűzött feladat céljaival összefüggésben. A felmérés 9 mintaterületen folyt a Szigetköz és a gönyői homokvidék

területén.

A hangya közösségek fajösszetételi- és dominancia viszonyainak többváltozós (ordinációs) vizsgálatával és a szukcessziós változások elemzésével zajlott le a fölvetett minták kiértékelése. Összehasonlítás történt hasonló jellegű homokvidékek hangya közösségeivel is.

c) Talajzoológiai monitoring

2002-ben a Duna elterelésével érintett szigetközi területek Collembola faunájának feltárása céljából, 5 ártéri mintaterületen vett kvantitatív talajminta alapján futtatással történt. Az idei felvételek során az eddig ismert fajok száma 84-re emelkedett, egy-egy, a hazai faunára és a terület faunájára nézve új faj is előkerült. Az elmúlt öt év abundancia adatainak összehasonlító elemzése fajonként és összesítve is megtörtént, egyes fajok – indikációs jellemzőik alapján – külön taglalásra kerültek.

d) Vizes élőhelyek monitoringja

A Szigetköz különböző víztereiben, mintegy 23 állandó mintavételi ponton folyt a szitakötő közösségek (lárva, imágó és exuvium) felvételezése, a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer által szabványosított módszerek szerint. 2002-ben 40 faj került kimutatásra. A felmérés külön figyelmet fordított a természetvédelmi oltalom alatt álló fajok népességére. A 10 év tapasztalatai és az egyes fajok igényei alapján javaslatok fogalmazódtak meg az egyes (főleg mentett oldali) víztestek kezelési, vízkormányzási gyakorlatához.

3.2.3 Saját szervezésben folytatott monitoring jellegű vizsgálatok

a) Vízimadárállományok monitoring vizsgálata

Más szervezetekkel (Nyugat-Magyarországi Egyetem, Birdlife Österreich, Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület) együttműködve évek óta folyik a fontosabb vizes élőhelyek madárállományainak monitoring vizsgálata. Ez jelenleg a Fertő-tó öblözeteire, a Mekszikópusztai és a Nyirkai-Hany élőhelyrekonstrukciós területeire, a hansági tavakra terjed ki.

b) Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoringja

Az országos felmérési program a fokozottan veszélyeztetett, telepesen fészkelő és meghatározott ritka fajok állományainak felmérésére irányul. Illetékességi területünkön, 2002-ben megtörtént a telepesen fészkelők felmérése, a ritka fészkelők felmérését csak korlátozottan, kisebb területekre tudjuk elvégezni.

c) A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása

2000-ben készült el a Nyirkai-Hanyban a hansági rekonstrukciók első üteme. Már a rekonstrukció építésének kezdetekor megkezdődött a monitorozási munka. A monitoring magába foglalja a növényzet, a madárvilág, a vízi gerinctelen fauna, a vízminőség és a vízkémiai változások vizsgálatát.

A monitorozásban a Szegedi Tudományegyetem Ökológiai Tanszékének, az MTA ÖBKI és a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság kutatói vesznek részt.

A növényzet vizsgálata elsősorban állandó transzektek cönológiai vizsgálataiból, illetve a teljes terület 3 évente elkészülő vegetációtérképéből áll. A madárvilág vizsgálatát a heti számolásokon keresztül sikerült biztosítani. A vízi gerinctelen makrofauna monitorozása a Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer makrozoobenton protokolljának megfelelően történik.

A vízkémiai változások monitorozása kiterjed a rekonstrukció, a be- és kifolyó vizek vízminőségének nyomon követésére, a lebomlási és tözegképződési folyamatok vizsgálatára.

d) A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett területeinek általános botanikai monitorozása

A 2000-ben elindult program célja, hogy a védett területek növényzetében bekövetkező változásokat nyomon követhessük. A 10 éves periódusokban ismétlődő vizsgálat keretében elkészül a területek 1:10000 léptékű élőhelytérképe, amely tartalmazza az adott folt ANÉR kódját, a természetességi-degradáltsági értékelését (Seregélyes 5 fokozatú skálája alapján), a területet jellemző degradáltságot okozó tényezők, illetve a degradáltság jelenségének jellemzését. Az élőhelytérkép mellett elkészül a védett területen található invázív és védett növényfajok elterjedési térképe pont- és folttérképezés alapján.

A felmérés az elmúlt két évben elkészült a Fertő-Hanság Nemzeti Park észak-hansági, répcementi és dél-hansági területeire, illetve a Soproni Tájvédelmi Körzet teljes területére. 2003-ban a nemzeti park tóközi területei, illetve a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet területei kerülnek felmérésre. 2004 és 2005-ben a Szigetközi Tájvédelmi Körzet területeit mérjük fel. 2006 és 2008 között a kisebb területi kiterjedésű védett területek, így az ex lege lápok, a természeti területek, illetve a jelenleg nem védett, de tervezett NATURA 2000 területek felmérése következik. 2009-ben a Fertő-táj felméréssel záródik a program első szakasza.

A programban a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, a Nyugat-Magyarországi Egyetem Növénytan Intézetének szakemberei vesznek részt.

e) A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság kiemelt jelentőségű védett területeinek részletes vizsgálata

A téma keretében egyes kiemelt jelentőségű védett területek növényzetének vizsgálata történik 1:500-1:2000 léptékben. A program feladata e területek állapotának nyomon követése, a változások okainak felderítése, részletes kezelési javaslatok kidolgozása.

1997 Kis-tómalmi láprét

2000 Krisztina-berek, Pintér-sziget

A vizsgálandó területek kijelölése az általános botanikai monitoring keretében történik meg.

f) A természetvédelmi kezelések hatása a Fertő-menti gyepék élővilágára

Az 1999-ben kezdődött program a természetvédelmi kezelések hatásait vizsgálja hat, a Fertő-mentén jellemző társulás esetében. A kijelölt mintavételi területeken a növényzet és a gerinctelen fauna (talajcsapdás és fűhálós gyűjtésekkel) változásait vizsgáljuk, 3 évenkénti felméréssel. A kijelölt mintavételi területeken alkalmazzuk a rendszeres kezelést, esetlegesen alternatív kezelést, illetve a kezelés elhagyásának hatásait vizsgáljuk.

A programban a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság, Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola, a Kaposvári Egyetem szakemberei, illetve egyéni kutatók vesznek részt.

g) A parlagi vipera észak-hansági állományának vizsgálata

A 2001-ben indult kutatási program célja; a hansági vipera állomány helyzetének tisztázása, az egykori, ismert és potenciális lelőhelyek felmérése, az állatok fejpajzs alapján történő egyedi azonosítása. A program keretében rekonstrukciós terv készül az egykori lelőhelyek helyreállítására

h) Invázió növényfajok irtására tett kezelési kísérletek

A program keretében a védett területeket veszélyeztető invázió növényfajok természetkímélő eltávolítására keresünk megoldásokat. A vizsgálandó fajok listája a következő: selyemkóró (*Asclepias syriaca*); bálványfa (*Ailanthus altissima*); magas aranyvessző (*Solidago gigantea*); nagyvirágú nebáncsvirág (*Impatiens glandulifera*); ezüstfa (*Eleagnus angustifolia*); zöld juhar (*Acer negundo*); akác (*Robinia pseudo-acacia*).

A program 2001-ben indult a selyemkóró vizsgálatával, de anyagi források hiányában a program jelenleg nem működik.

i) Táj történeti kutatások

A program célja a védett területek vegetációjában, tájhasználatában bekövetkezett változások utólagos nyomon követése archív térképek, légi- és űrfelvételek, levéltári dokumentumok alapján. A program nélkülözhetetlen az élőhelyrekonstrukciók, illetve a jelenlegi természetvédelmi kezelések tervezéséhez. A kutatómunka jelenleg a Fertő-táj és a Hanság vonatkozásában folyik.

3.1 táblázat: Kutatás

No.	Kutatási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A kutatást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések*

*2002-ben kutatási keret nem állt a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésére.

3.2 táblázat: Monitorozás

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
1	Élőhelyterképezés (NBmR országos)	350	Király Gergely (NyME), Keszei Balázs	O5x5_031 és O505_037 kvadrátok élőhelyterképének elkészülése, invázív és védett növényfajainak felmérése	
2	Védett növényfajok monitorozása (NBmR országos)	150	Takács Gábor (FHNPI), Mesterházy Attila (ÖNPI)	22 növényfaj lelőhelyeinek felmérése a két Igazgatóság területén	
3	Cönológiai monitoring (NBmR országos)	190	Keszei Balázs, Takács Gábor (FHNPI), Király Gergely (NyME)	lásd. szöveges részben	
4	Ürgemonitoring (NBmR országos)	40	Váczi Miklós (FHNPI), Németh Csaba (ÖNPI), Takács Gábor (FHNPI)	4 mintavételi hely protokoll szerinti felvételezése a két Igazgatóság területén	
5	Kétéltű-hüllő monitoring (NBmR országos)	0	Szent István Egyetem	Protokoll szerinti felmérés az Őrség, a Kőszegi-hegység és a Hanság területén	TVH szerződés alapján
6	Makroszkopikus vízi gerinctelen (makrozoobenton) monitoring (NBmR országos)	0	Ambrus András (FHNPI), Inari Bt., Juhász Péter	lásd. szöveges részben	TVH szerződés alapján
7	Kétéltű-hüllő monitoring (NBmR helyi)	150	Dankovics Róbert (Savaria Múzeum)	Az országos program kiegészítéseként a protokoll szerint készült felmérések a Soproni-Hegység, a Pannonhalmi TK és a Hanság területén.	Az országos program kiegészítése
8	Nappali lepke monitoring (NBmR helyi)	50	Ambrus András (FHNPI)	NATURA 2000 fajok potenciális élőhelyein állományfelmérések	Az országos program része
9	Egyéb lepke monitoring		Ambrus András (FHNPI)	lásd. szöveges részben	

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
10	Erdővédelmi monitoring (Szigetköz-monitoring)	1100	NyME Erdővédelmi Intézete	lásd. szöveges részben	
11	Társas rovarok monitorozása (Szigetköz-monitoring)	700	SZTE Ökológiai Tanszék	lásd. szöveges részben	
12	Talajzoológiai monitoring (Szigetköz-monitoring)	300	Traser György	lásd. szöveges részben	
13	Vizes élőhelyek monitoringja (Szigetköz-monitoring)	300	Inari Bt.	lásd. szöveges részben	
14	Vízimadárállományok monitoring vizsgálata		FHNPI, NyME	lásd. szöveges részben	
15	Ritka és telepesen fészkelő madarak monitoringja		FHNPI	lásd. szöveges részben	
16	A dél-hansági rekonstrukciók monitorozása	0	Margóczy Katalin (SZTE), Takács Gábor, Ambrus András, Pellinger Attila (FHNPI)	lásd. szöveges részben	
17	A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság védett területeinek általános botanikai monitorozása	900		lásd. szöveges részben	
18	A parlagi vipera észak-hansági állományának vizsgálata	230	Savaria Múzeum, Kenyeres Zoltán	lásd. szöveges részben	
19	Invázió növényfajok irtására tett kezelési kísérletek	0		lásd. szöveges részben	A program 2002-ben források hiányában nem működött

No.	Monitorozási projekt megnevezése	Összeg (e Ft)	A monitorozást végző szervezet/magánszemély	Az eredmények rövid ismertetése	Megjegyzések
20	A természetvédelmi kezelések hatása a Fertő-menti gyepék élővilágára	1230	FHNPI, Kaposvári Egyetem, BDTF, egyéb kutatók	lásd. szöveges részben	
21	Tájtörténeti kutatások	0			A program 2002-ben források hiányában nem működött
22	A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság kiemelt jelentőségű védett területeinek részletes vizsgálata	0			A program 2002-ben források hiányában nem működött

4. Kezelési tevékenység

4.1 Kezelési tervek

A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság valamennyi országos védettségű területe rendelkezik természetvédelmi kezelési tervvel. 2002-ben készült el a Soproni TK, a Szigetközi TK és a Fertő-Hanság Nemzeti Park bővítéseinek Kezelési Terve. Ugyancsak ebben az évben kezelési tervet készítettünk a Nagycenki Hársfasor TT-re, amelynek rekonstrukciója elodázhatatlanná vált. Ez utóbbi területen a tervben foglaltak szerint az ősszel megkezdődött a rekonstrukció.

4.1 táblázat: Kezelési tervek

A védett vagy védelemre tervezett terület neve	A tervezési terület nagysága (ha)	Megalapozó dokumentáció (+,-)	Részletes természetvédelmi kezelési terv (+,-)	"C" fejezet, jogszabály melléklete (+,-)
Fertő-Hanság Nemzeti Park	23721	+	+	
Szigetközi TK bővítés	2342	+	+	
Pannonhalmi TK	7052	+	+	
Szigetközi TK	9200	+	-	
Nagycenki Hársfasor TT	12	+	+	
Soproni TK	4905	+	+	

4.2 Élőhely fenntartás

Fertő-parti szikések

A Nemzeti Park Igazgatóság saját állatállományával és gépeivel végzi a szikes gyepek kezelését. Az élőhelykezelés célja a szikes vegetáció fenntartása, az elnádásodás megakadályozása. A mély fekvésű területeken kialakuló sekély vízborítás kedvez a nádas terjedésének, ez csak rendszeres legeltetéssel és kaszálással akadályozható meg.

A Lászlómajor és Hegykő közötti területrészen komoly problémákat okoz az adventív ezüstfa terjedése - amely a 80-as években csökkenő mértékű tendenciát mutató kaszálás és legeltetés következménye. A becserjésedés felszámolása több mint 10 évvel ezelőtt kezdődött meg. 2002-ben az összefüggő ezüsthéval borított foltok kivágása a veszélyeztetett terület (200ha) egészén megtörtént, a következő évek feladata a sarjak felverődésének megakadályozása és a szoliter egyedek további eltávolítása lesz.

Fertő-parti gyepterületek

A fertőparti gyepterületek kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés. Az ilyen módon nem kezelt területek kaszálását haszonbérletbe adással oldjuk meg (71ha).

Észak-Hansági gyepek

A hansági területeket az elmúlt években az elgyomosodás veszélye fenyegette, mivel csökkent a széna iránti kereslet. Ez a tendencia most megváltozni látszik, újra sikerült elvégeztetni a kaszálást a természetvédelmi szempontból fontos gyepterületeken, bérleti szerződésekkel. Kisebb területeken saját erőből végeztetjük el a kaszálást (2002-ben 662ha-on), szükség szerint cserjeirtást (2002-ben 1ha-on), elsősorban a parlagi vipera ismert és potenciális élőhelyei környékén.

Dél-Hanság

A Király-tó környéki gyepterületeken az Igazgatóság saját állatállománnyal – bivaly (111 egyed) és magyar szürke szarvasmarha (185 tehén, 5 tenyészbika, 101 borjú, összesen 291 egyed) – legeltet.

Az ilyen módon nem kezelt területek kaszálását haszonbérletbe adással oldjuk meg (606ha).

Szigetközi Tájvédelmi körzet gyepterületei

A Szigetközi Tájvédelmi Körzet gyepterületei kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádásodás elleni védekezés.

Az ilyen módon nem kezelt területek kaszálását haszonbérletbe adással oldjuk meg (41ha).

Pannonhalmi Tájvédelmi körzet gyepterületei

A Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet gyepterületei kezelésének célja az elgyomosodás, a beerdősülés és az elnádasodás elleni védekezés.

Az ilyen módon nem kezelt területek kaszálását haszonbérletbe adással oldjuk meg (93ha).

Fertői nádasok

A Fertő menti nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldjuk meg. A területkezelés fő célja a nádas további terjeszkedésének megakadályozása, a partmenti gyepterületek rovására (143ha).

Tóközi nádasok (Fehértó, Barbacsi-tó)

A tóközi nádasok kezelését haszonbérletbe adással oldjuk meg. A területkezelés célja a tavak vízminőségének védelme (20ha).

4.2 táblázat: Élőhely fenntartás

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	Fenntartás célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Soproni TK	47	gyep	kaszálás, beerdősülés elleni védelem
2	Szigetközi TK	41	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
3	Pannonhalmi TK	93	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
4	Dél-Hanság	606	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
5	Észak-Hanság	662	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
6	Tóköz	421	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
7	Tóköz	20	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
8	Fertő (NY)	152	gyep	kaszálás, elgyomosodás elleni védelem
9	Fertő (NY)	71	nádas	nádaratás, nádas fenntartása
10	Fertő (K)	221	gyep	kaszálás és legeltetés, szikes gyep fenntartása
11	Fertő (K)	72	nádas	nádaratás, nádas fenntartása

4.3 Élőhely rehabilitáció

Fertői nádasok vízutánpótlását biztosító csatornarendszer kotrása

A Fertő-tó vízszintjének az elhúzódó aszály miatt kialakult tartósan alacsony vízállás következtében a nyílt víztől távolabb eső nádasokba nyáron már nem jut be az oxigéndús víz az öblözetekből, pangóvizek alakulnak ki és a nádas megritkul. A vízmozgást a 60-as években kialakított több száz kilométer hosszúságú csatornarendszer depóniái akadályozzák. Ezt, a nád kiszállításra létrehozott csatornarendszert már hosszú ideje nem használják. Megkezdtük a főcsatorna kotrását abból a célból, hogy a víz bejuthasson a nádasba, ezt olyan módon végeztük el, hogy a depóniát 50 méterenként átvágva a víz beáramolhasson a belső nádas állományokba is. 2001-2002-ben a Köröcsatorna keleti végén és a Csempész-csatornán végeztük el ezt a munkát, összesen 2500 méteren.

A mekszikópusztai szikes élőhelyrekonstrukció

Az 1989-től megvalósított mekszikópusztai elárasztások üzemeltetése a kezelési tervben foglaltak szerint folyik. 2002-ben a Hanság-főcsatorna jobb parti területek (Nyéki-szállás és Paprét került elárasztásra). A költségi időszakot követően, amikor a terület már kiszáradt, kaszáltunk és rackával legeltettük a nádasodás ellen. Az elárasztásra nem kerülő szikeseket ez évben szürkemarhával legeltettük.

Az elárasztások vízellátása a Fertőből történik, a Hanság-főcsatornán és a Csempész-csatornán lévő zsilipeken keresztül. A vízellátása szempontjából is fontos fertői csatorna izapolása, a 2001-ben megkezdődött beruházás keretében tavasszal fejeződött be. Ennek folytatása a későbbiekben indokolt.

Nyirkai-Hany élőhelyrekonstrukció

A 2000 őszen megindult kivitelezési munkálatai keretében 2001 március közepén az első (88ha), április elején a második (119ha), októberben a harmadik kazetta (216ha) is feltöltésre került. A már elárasztott területrészeken 2001-ben megkezdtük a vízínövényzet és a halak betelepítését. 2002-ben már a teljes terület üzemeltetett vegetációs időszakban. A vízjogi engedély tartalma szerint végeztük a vízkormányzást és folytatódott a monitorozás. A telepített növényfajok közül szépen szaporodik a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*), a vidrafű (*Menyanthes trifoliata*), a fehér tündérrózsa (*Nymphaea alba*), a vízitök (*Nuphar lutea*). A kolokánt (*Stratiotes aloides*) még nem sikerült megtelepíteni a területen. A hínárfajok közül jelentős állománya alakult ki a süllőhínárnak (*Myriophyllum spicatum*) és a tüskéhínárnak (*Najas marina*). A tócsagaz (*Ceratophyllum*) fajoknak nem alakult ki összefüggő állománya. A többi telepített fajnak kisebb-nagyobb állományai megmaradtak a területen. Fészkeltek sok olyan madárfaj, amelyek számára a Dél-Hanságban korábban nem voltak költségre alkalmas területek. Ilyen a nyári lúd (*Anser anser*), üstökös réce (*Netta rufina*), gólyatöcs (*Himantopus himantopus*), gulipán (*Recurvirostra avosetta*), küszvágó csér (*Sterna hirundo*).

Oslihan-Királytó élőhelyrekonstrukció

A Nyirkai-Hanyhoz hasonló vizes élőhelyrekonstrukció tervezési állapotban van.

4.3 táblázat: Élőhely rehabilitáció

No.	A terület megnevezése	Az érintett terület nagysága (ha)	Élőhely típusa	A rehabilitáció célja - fő beavatkozások/kezelések
1	Fertő-tó	1	nádas	Fertői nádasok vízutánpótlását biztosító csatornarendszer kotrása
2	Mekszikópusztai szikesek		szikes	A mekszikópusztai szikes élőhelyrekonstrukció. Elárasztások, kaszálás, legeltetés.
3	Nyirkai-Hany élőhelyrekonstrukció	423	láp, mocsár	Elárasztás, növénytelepítés, haltelepítés.
4	Osli-Hany - Királytó élőhelyrekonstrukció	1362	láp, mocsár	Elárasztás, növénytelepítés, haltelepítés. (engedélyezett terv)

4.4 Fajvédelem

Hagymaburok kosbor (*Liparis loeselii*) és lápi hízóka (*Pinguicula vulgaris*)

A két fajnak egyedül a Kis-tóalmi lápréten van ismert előfordulása az Igazgatóság területén. Mindkét faj az elmúlt 10 évben a kipusztulás szélére került a területen. A hagymaburok állománya általában 10-25tő körül alakult, a lápi hízókának 1993-ban volt utoljára ismert előfordulása. A Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság 1997-ben készítette el a láprét botanikai felmérését és ennek alapján kezdődött meg a terület kezelése.

Az első két évben a rét középső részének téli égetését végeztük el, majd 2000-ben és 2001-telén kaszálással, majd gereblyézéssel távolítottuk el az elhalt szerves anyagot a területről. A beavatkozás eredményeképpen a hagymaburok populációja stabilizálódni látszik és újra megtaláltuk a lápi hízókát, de az állomány növeléséhez további kezeléseket is el kell végezni. Egyrészt a kaszálások időpontját át kell helyezni a július végi időszakra, mert a kizárólagos téli kaszálásokkal a nád állománya nem szorítható vissza. Ezen túl folytatni kell a szabad talajfelszín kialakítását, mivel a megtalált példányok többsége ilyen foltokban került elő. A rét feletti domboldal akácósát le kell termelni és a helyén az eredeti molyhos tölgyes növényzetet kell helyreállítani

Parlagi vipera védelmi program

A populáció védelme és az élőhelyek háborítatlanságának biztosítása miatt pontos állománybecslést lehetővé tevő felmérés hosszú ideje nem volt. Ezt 2001-ben és 2002-ben megkezdtük, a potenciális élőhelyek felméréssel összekötve. Új, korábban nem ismert előfordulási helyet találtunk, amelyet a vaddisznó és más szörmés predátorok elleni védelem miatt villanypásztorral kerítettünk be. A faj védelmére rendelkezésre álló forrásból az ismert élőhely környékének elnádásodott és elcserjésedett területein cserjeirtást (4 ha) és szárzúzózást (161 ha) végeztünk. A kezelés - amelyet a későbbiekben folytatni és kibővíteni tervezünk - célja hogy megakadályozzuk a populáció elszigetelődését más potenciális élőhelyektől. Az állomány hatékonyabb védelme érdekében LIFE pályázat beadását tervezzük.

Békamentés a fertőparti közúton

Az 1987-ben megkezdett program keretében 2001-ben elkészült a leginkább veszélyeztetett útszakasz békaalagút-terelő rendszere, amely lehetővé teszi, hogy a tavasszal és ősszel vonuló kétéltű- és hüllőpopulációk emberi beavatkozás nélkül jussanak át az úttest alá beépített átkelőhelyeken. 2002-ben ennek a rendszernek a tovább építésére elkészültek a tervek, amelyek megvalósítására 2003 tavaszán kerül sor (175m hosszúságú terelő megépítésével). Kibővítését folyamatosan tervezzük. A rendkívüli szárazság miatt a vonulás intenzitása 2001-2002-ben igen alacsony volt, ami az elhúzódó aszálynak tulajdonítható tartósan alacsony vízállás miatti gyenge szaporodási eredményekre utal.

Ürgetelepítés

A péri repülőtér átépítésével veszélybe került az ott élő ürgepopuláció, így a repülőtér vezetésével együtt az állomány áttelepítése mellett döntöttünk. A befogott ürgeket a Nemzeti Park védett területén (Széplaki-legelő) engedjük szabadon, ahol saját állatállományunk legeltetése révén biztosítható a faj által igényelt rövid fűű gyepek. Az elmúlt 4 év alatt 345 példány áttelepítése történt meg.

Ragadozómadárvédelem

Az Igazgatóság területén a veszélyeztetett ragadozó-madár fajok nagy része nem fészkel. A visszatelepülés segítésére folyamatosan helyezünk ki műfészkeket az arra alkalmas helyekre. Az utóbbi négy évben visszatelepedett a rétisas, és újra fészkel a kerecsen is.

Már korábban is rendszeresen átteleltek rétisasok a Fertő térségében, ezért műfészket helyeztünk ki azzal a céllal, hogy fészkelésre bírjuk a madarakat. 2002 őszén egy pár revírt foglalt Mekszikópuszta mellett, így komoly esély van rá, hogy 2003-ban már lesz költés.

Más ragadozómadár-fajok számára is helyeztünk ki műfészkeket (vörös vércse, erdei fülesbagoly).

Hód visszatelepítés

A WWF magyarországi és ausztriai szervezetével közösen kezdődött meg a hód visszatelepítése a Hanságba. 2002-ben 10 példány telepítésére került sor, eddig összesen 24 példányt engedtünk szabadon. A visszatelepített hódokat folyamatosan figyelemmel kísérjük a Hanság folyóin, illetve tavai közelében, elsősorban a Király-tón, a Rábcán és a Hanság-főcsatormán.

Fehér gólya védelem

Az illetékességi terület gólyaállománya kismértékű növekedést mutat. 2002-ben 288 fészkek voltak ismertek, ebben 222 pár fészkelte. A veszélyeztetett fészkek áthelyezését, tartóra emelését folyamatosan végezzük a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesülettel és az Észak-Dunántúli Áramszolgáltatóval együttműködve. Ehhez rendelkezünk saját forrásból és központilag legyártott fészektartó kosarakkal, amelyekkel igény szerint ellátjuk az együttműködő partnereket.

Túzokvédelem

A Mosoni-sík tűzokállományának (140-150 példány) védelme érdekében folyamatban van a teljes terület Natura 2000 területté való kijelölése, 2003-tól pedig a kidolgozott program szerint bekerül az agrárkörnyezetvédelmi program által támogatott területek közé. Az in situ védelemben együttműködünk a Nyugat-Magyarországi Egyetem Vadgazdálkodási Intézetével és a területen gazdálkodó Lajta-Hanság Rt.-vel.

Hangyaboglárka védelem

A fertő-parti, hansági, soproni, szigetközi és répce-menti vérfüves lápréteken megkezdődött a hangyaboglárkák, a vérfüzboglárka (*Maculinea teleius*) és zanótboglárka

(*Maculinea nausithous*) állományainak felmérése. A kolóniák abundancia értékei, az élőhelyek jelenlegi állapota és az eddigi kezelések, valamint az ismert ökológiai igények alapján az egyes területekre specifikus kezelési eljárások kerülnek kidolgozásra és kipróbálásra.

Szitakötő védelem

A lápi szitakötő (*Leucorrhinia pectoralis*) fertői, hansági és szigetközi állományainak és a faj számára alkalmas potenciális élőhelyek felmérése folyamatban van, 2002-ben több új, eddig ismeretlen tenyésző állományt sikerült beazonosítani. Az ismertté vált kolóniák stabilizálására, megerősítésére, valamint az alkalmas élőhelyekre való betelepítésre (mivel nagyon kicsi a faj terjeszkedő képessége) külön intézkedési terv kerül kidolgozásra.

A díszes légivadász (*Coenagrion ornatum*) szórvány populációinak felmérése szintén zajlik, a Natura 2000 területek kijelölési folyamatával párhuzamosan. Mivel a faj jórészt a védett területeken kívüli kisvízfolyásokon tenyészik, ezért rendkívül fontos a külön védelmi program kidolgozása a Víz Keret Irányelv követelményeivel összefüggésben. Ennek a kisvízfolyások vízgazdálkodási, kotrási munkáinak viszonylatában várhatóan jelentős következményi lesznek.

A hegyi szitakötő (*Cordulegaster heros*) Soproni-hegyvidéken lévő populációjának monitorozása folytatódott. A népesség fenntartása érdekében a hegyvidéki patakok vízgyűjtőjén alkalmazott erdőgazdálkodási munkák intenzitása és ütemezése tekintetében irányelvek és korlátozások fognak megfogalmazásra kerülni.

A folyami szitakötők (*Gomphidae*) állományai az igazgatási területen a Szigetköz (Mosoni-Duna), Rába, Kis-Rába és a Répce mentén élnek. Megőrzésükkel kapcsolatosan a Víz Keret Irányelv előírásait kell alkalmazni, vagyis fennmaradásuk a vízfolyások jó ökológiai állapotának elérésétől függ. Ezt az állapotot 2015-ig (vízminőségi és biológiai értelemben egyaránt) el kell érni, de az adminisztratív eszközök jelentős része nem a természetvédelem kompetenciájába tartozik.

4.4 táblázat: Fajvédelem

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
1	Parlagi vipera (<i>Vipera ursinii rakosiensis</i>)	+	fv, Natura 2000	Élőhely bekerítése villanypáztorral, állományfelmérés, kaszálás.
2	Hagymaburok kosbor (<i>Liparis loeselii</i>) és Lápi hízóka (<i>Pinguicula vulgaris</i>)	x	fv, Natura 2000	Kaszálás, gereblyezés, égetés
3	Békamentés a fertőparti közúton	-	v	Békaalagút és ezeket összekötő terelőrendszer kiépítése Fertőboz és Hidegség között.
4	Ürge (<i>Citellus citellus</i>)	-	Natura 2000	A péri repülőtér veszélyeztetett ürgeállományának áttelepítése a Fertő-Hanság Nemzeti Park védett területeire.
5	Ragadozómadárvédelem	-	fv, Natura 2000	Műfészkek kihelyezése, téli etetés, fészkek őrzése.
6	Hód visszatelepítés	-		Korábban visszatelepített állomány monitoringja.
7	Fehér gólya (<i>Ciconia ciconia</i>)	+	fv, Natura 2000	Veszélyeztetett fészkek áttelepítése, magasítóra emelése.
8	Túzok (<i>Otis tarda</i>)	+	fv, Natura 2000	Natura 2000 terület kijelölése, ÉTT terület kijelölése, monitoring. Kapcsolattartás és szaktanácsadás a gazdálkodó felé.
9	Hangyaboglárka védelem <i>Maculinea teleius</i> és <i>Maculinea nausithous</i>	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások (kezelési útmutatók) kidolgozásához. (Natura 2000)

No.	A faj magyar és tudományos neve	Fajvédelmi terv (+,-)*	Védettség foka**	A tevékenység és az eredmények rövid ismertetése
10	Szitakötő védelem: lápi szitakötő (Leucorrhinia pectoralis)	x	Natura 2000	Állományok és potenciális élőhelyek felvétele, élőhely preferenciák, ökológiai igények felderítése, a szükséges kezelési eljárások és élőhely létesítési paraméterek kidolgozásához. (Natura 2000)
11	Szitakötő védelem: díszes légivadász (Coenagrion ornatum)	x	Natura 2000	Kisvízfolyások felmérése a faj állományainak potenciális és aktuális előfordulásának megállapítására. Kezelési elvek meghatározása a kisvízfolyásokra (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
12	Szitakötő védelem: hegyi szitakötő (Cordulegaster heros)	x	fv, Natura 2000	Kezelési eljárások kidolgozása a faj potenciális és aktuális populációinak védelme érdekében. (Natura2000 és Víz Keret Irányelv)
13	Szitakötő védelem: folyami szitakötők (Gomphidae: Ophiogomphus cecilia, Stylurus flavipes)	x	Natura 2000	Állományok monitorozása, az összes potenciális élőhely felvétele.(Natura2000 és Víz Keret Irányelv)

* Van (+); Nincs (-); Fajvédelmi/kezelési terv kidolgozása a cél (x)

** Védett(V)/fokozottan védett(FV); Natura 2000, illetve nemzetközi egyezmények hatálya alá tartozik (Berni, Bonni, CITES)

4.5 Saját állatállomány

Az Igazgatóság a kezelésében lévő gyepterületeket nagyrészt saját állatállománnyal hasznosítja. A magyar szürke szarvasmarha, rackajuh és bivaly állomány tekintetében hazai viszonylatban kiemelkedő létszámokkal és tenyésztési programokkal rendelkezik a Nemzeti Park.

Magyar szürke szarvasmarha:

Ma már elmondhatjuk, hogy az elmúlt 10 év alatt sikerült rekonstruálni a múlt század első felére jellemző, nyugat-dunántúli, nagy testű, uradalmi típusú magyar szürkét. Továbbra is az egyedszám növelése a cél.

Bivaly:

Országosan a második legnagyobb bivaly gulyával rendelkezik az Igazgatóság, amely eredeti élőhelyén, a hansági mocsarakban legel.

Racka:

A nagy létszámú racka juhnyájjal történik a fertő menti szikes rétek és ürge élőhelyek legeltetése. A jövőben a létszám növelése elsőrendű fontosságú

Fontos megoldandó probléma az állatgondozói létszám növelése és bérszínvonaluk emelése.

4.5 táblázat: Saját állatállomány

Faj	Fajta	Egyedszám	Tárgyévi állomány-növekedés (egyed)
Szarvasmarha	magyar szürke	706	143
	Összesen:	706	143
Bivaly		111	28
Juh	racka	627	75
	Összesen:	627	75
Ló	Nóniusz	4	-12
	Kisbéri félvér	4	
	Összesen:	8	-12
Sertés			
Egyéb			
Mudi		6	
Komondor		4	
Anyakecske		5	5

4.6 Vadászterületek

A Fertő-tavi természetvédelmi és génmegőrzési célú különleges rendeltetésű vadászterület teljes egészében állami tulajdonban áll. Kezelői az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatóság (56,0%), a Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság (40,8%), valamint a Fertő-tavi Nádgazdasági RT (3,2%). Vadászatra jogosult a FHNPI.

Személyzet:

A fővadászon kívül 6 fő hivatásos vadász (fő tevékenységük, a természetvédelmi őrszolgálat mellett) látja el a vadgazdálkodással kapcsolatos teendőket.

Gazdálkodás:

A területen sportvadászat és vadásztatás nem folyik. A természetvédelem érdekében szükséges állományapasztási beavatkozásokat a hivatásos vadászok, és a Nemzeti Park alkalmazásában álló, szakképzettséggel rendelkező munkatársak végzik el. Ez a tevékenység a vaddisznó, a róka és az egyéb dúvad állományának apasztására irányul. A vaddisznó esetében ez jelentős részben élővadvadkenti befogással, kisebb részben fegyveres lesvadászattal valósul meg. A róka és a dúvad állományának apasztása fegyveres vadászattal történik. Társas vadászat, vízivad vadászat nincs a területen.

Új módszerek:

A vaddisznó élővadvadkenti befogása jelenleg három üzemelő befogóval történik. Az eddig összesen 89 vaddisznó került befogásra. Ezután a vaddisznók a KAEG RT disznóskertjébe kerülnek Göbösmajorba (10km távolságra).

Az elmúlt években a róka állományának élvefogó csapdázásos módszerrel történő apasztására végeztünk kísérleteket, ami sajnos nem vezetett eredményre. Ennek oka az, hogy a nyílt terepen nem alakítható ki olyan kényszerváltó, ami a rókát a bevezeti a csapdába. A kísérletet a Szent István Egyetem Vadgazdálkodási és Vadbiológiai Tanszékének munkatársaival végeztük. Ugyancsak az ő közreműködésükkel folyik (már 4 éve) az emlős ragadozók állományának élvefogó csapdázásos monitoringja.

Tervek:

A vaddisznóállomány apasztására újabb befogókat tervezünk felállítani. Az ez évre kapott létszámkeret bővítése során egy fő hivatásos vadászt tervezünk alkalmazni, aki teljes munkaidőben a vadállomány kezelését fogja végezni.

4.6 táblázat: Vadászterületek

No.	Vadászterület megnevezése (ahol az igazgatóság a vadászatra jogosult)	Kiterjedése (ha)
1	Fertő-tavi természetvédelmi és génmegőrzési különleges rendeltetésű	9020
Összesen:		9020

4.7 Halászati vizek

Az állami halászvizek pályázat útján történő hasznosítása (lásd. az 1997. évi XLI. tv. a halászatról) során 2002. évben két vízterületre kötöttünk haszonbérleti szerződést a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztériummal. Ezek a Tóköz – egyébként vagyonkezelésünkben lévő – fokozottan védett tavai, a Barbacsi-tó és a Fehér-tó. A tavak korábbi halászatra jogosultja a Győri “Előre” Halászati Termelőszövetkezet volt. Tényleges halászati tevékenység mintegy 8 éve nem folyik a tavakon.

A terület védettségi szintje miatt fontosnak tartottuk a tavak halászati jogosultságának megszerzését. Így a halászvizen csak a természetvédelem érdekeinek, és a törvényi előírásoknak megfelelő, természetvédelmi kezelés szintű extenzív halgazdálkodási tevékenységet kívánunk folytatni, ami kizárólag az őshonos és azon belül kiemelten a védett fajok számára teremt táplálkozó és szaporodó helyet.

A 2003. év feladata a terület állapotának halgazdálkodási szempontú felmérése lesz. Felmérjük a tavak feliszapolódottságának mértékét, a halak áttelelési lehetőségét, az esetleges természetes halágyak elhelyezkedését, a tavak halállományát. Elvégezzük a tavak vízpótló rendszerének, vízszinttartó műtárgyainak karbantartását. Ezek megvalósítására 2002. évben pályázatot nyújtottunk be az FVM-hez, “A természetes vizek halállományának pótlására, valamint a természetes vízi élőhelyek javítására”. Mindkét pályázatunk sikeres volt. Mindkét tó esetében elkészítettük a vízjogi üzemelési engedély kiadásához szükséges tervdokumentációt és az illetékes vízügyi hatóságnál kérelmeztük annak Igazgatóságunk részére történő megadását.

Igazgatóságunk 2002. év során az Észak-Dunántúli Vízügyi Igazgatósággal közösen megpályázta a Fertő-tó halászati hasznosítását. Pályázatunk eredményeképpen az elkövetkező napokban kerül sor a haszonbérleti szerződés megkötésére. A halgazdálkodási tevékenység megkezdését bizonytalan ideig hátráltatni fogja az előző halászatra jogosult (Győri “Előre” HTSZ) aránytalanul magas (127 millió Ft) kártérítési igényének felülvizsgálata, és kifizetése. A halászati törvény rendelkezései szerint az új haszonbérlet csak a kártérítés rendezése után léphet jogba.

A Szigetközi Rehabilitációs program keretében Igazgatóságunk 2002 őszén 10millió forint értékű halat telepített a Győri “Előre” HTSZ halászati jogosultságában álló szigetközi Dunaág-rendszerbe. A telepítés során az őshonos halfajok telepítését végeztük, így telepítésre került: nyurga ponty, domolykó, harcsa, csuka, süllő, compó, keszeg (dévér, bodorka, lapos, veresszárnyú).

4.7a Védett vizek

A védett vizek adatállományának kitöltésénél a rendelkezésünkre álló digitális adatbázisból válogattuk le a tó, patak, csatorna művelési ágú területeket. Ezek minden esetben csak a nyílt vízterületek nagyságát mutatják. A Fertő-tó jogi partvonala által határolt terület így lényegesen nagyobb: 7523,3ha, míg a nyílt víz ebből csak 1245,1ha. Ez igaz a többi állóvízre is.

4.7b Védett halastavak

Országos jelentőségű védett halastó a FHNPI területén nincs.

4.7 táblázat: Halászati vízterek

No.	A halászati víztér megnevezése (ahol az igazgatóságé a halászati jog)	Kiterjedése (ha)
1	Barbacs-tó	19.50
2	Fehér-tó	19.50
Összesen:		39.00

4.7a táblázat: Védett vízterek

No.	Országos jelentőségű védett vízterek	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
1	Fertő-tó nyílt vízfelülete	1245.1	+
2	Dél-Hanság (kis tavak, vízfolyások)	97.8	+
3	Észak-Hanság (kis tavak, vízfolyások)	22.6	+
4	Tóköz (kis tavak, vízfolyások)	136.6	+
5	Répcemente (vízfolyások)	19.7	+
6	Soproni TK (kis tavak, vízfolyások)	7.7	+
7	Szigetközi TK (Dunaágak, Mosoni Duna, holtágak)	2639.0	+
8	Pannonhalmi TK (Holt-Marcál)	20.4	+
9	Magas-Bakony TK (vízfolyások)	0.3	-
Összesen:		4 189	

4.7b táblázat: Védett halastavak

No.	Országos jelentőségű védett halastavak	Kiterjedése (ha)	Kezelési terv (+/-)
-	-	0	
Összesen:		0	

* Országos jelentőségű védett halastó a FHNPI területén nincs.

5. Jogi tevékenység

5.1 Hatósági eljárások

Hatósági tevékenységünk kisebb részét az ügydöntő hatóságként való tevékenység teszi ki. 2002-ben 76 határozat kiadására került sor. A jellemző ügytípusaink: kutatási, preparálási, tartási engedélyek iránti kérelmek, védett állatok átszállításának, tömegsport rendezvények, fakivágás, vágástakarítás, vegyszerhasználat, nádaratás engedélyezése, belépési engedélyek kiadása.

Szakhatósági állásfoglalásaink kialakítása teszi ki a hatósági írásbeli tevékenységünk túlnyomó részét. 2002-ben 1150 ilyen ügyünk volt. Jellemző ügytípusok védett területen természetvédelmi szakhatóságként, illetve nem védett területen tájvédelmi szakhatóságként eljárva: építésügyek, nyomvonalas létesítmények, telekrendezések, vízjogi engedélyek, bányászati ügyek, hírközlési ügyek, erdészeti, vadászati, halászati ügyek.

Egy határozat, vagy szakhatósági állásfoglalás kialakításának menete:

- A beérkező megkeresését az igazgató vagy helyettese az illetékes osztályvezetőre szignálja.
- Az osztályvezető dönt arról, hogy terület, vagy szakterület szerint mely szakfelügyelő lesz az ügy gazdája.
- Ezután az irat kikerül területre, ott a helyi munkatárs helyszínel, véleményez. Súlyosabb esetekben a szakfelügyelő személyesen is rész vesz a helyszínelésben.
- A kialakított vélemény, illetve – felsőfokú végzettségű területi kolléga esetén – az állásfoglalás tervezet visszakerül az ügy gazdájához, aki azt jóváhagyatja osztályvezetőjével és előkészíti kiadmányozásra.

Fentieket azért szükséges leírni, mert így válik láthatóvá, hogy egy állásfoglalás kialakítása mennyi belső levelezéssel és gépjárműfutással jár.

A hatósági munka zömét az Erdészeti és Tájvédelmi Osztály végzi 4 fős személyzettel, míg a terepi munkarészeket az Őrszolgálati és Területfenntartási Osztály munkatársai végzik el.

Nagy terhet ró munkatársainkra, valamint aránytalanul nagy gépjárműfutást igényel a védett területeket nem érintő telekalakítási ügyek sokasága, ahol tájvédelmi szakhatóságként működünk közre. Ezen ügyek természetvédelmi súlya minimális. Hasonlóak (bár néha van tájvédelmi vonatkozásuk) a védett területen kívüli külterületi építési ügyek, valamint az elkészült építmények használatbavételi engedélyezési eljárásában keletkező szakhatósági ügyek.

5.2 Bírságok

Megelőző tevékenységünk hatása következtében, valamint az állampolgárok jogkövető magatartása miatt természetvédelmi bírság kiszabására nem került sor.

Szabálysértési eljárást 6 esetben folytattunk le tiltott területen történő tartózkodás miatt. A kiszabott szabálysértési bírságot az érintettek tudomásul vették, befizették.

Helyszíni bírság kiszabására egy esetben került sor, tiltott helyen történő tűzgyújtás miatt.

5.3 Büntető ügyek

Szándékos gyújtogatásra utaló jelek alapján tettünk büntető feljelentést az illetékes rendőrkapitányság felé. Az ügy folytatásáról nincs tudomásunk. Lehet, hogy még nyomozati szakban van.

5.4 Polgári perek

Államigazgatási peres eljárásra került sor földügyekben, ahol az Igazgatóságunk, mint felperes vett részt. Az ügyeket jogi képviselőnk sikerrel zárta.

5.1 táblázat: Engedélyezés, szakhatósági ügyek

	Ügyek száma	Másodfokon			Közigazgatási per	
		helyben hagyva	új eljárás	megváltoztatva	helyben hagy	új eljárás
Hatósági	76					
Szakhatósági	1150	1				
Egyéb (hatósági bizonyítvány, stb.)	285					
Összesen	1511	1	0	0	0	0

5.2 táblázat: Bírságok

	Ügyek száma	Kiszabott bírság összege (e Ft)
Természetvédelmi bírság	0	0
Szabálysértési eljárás	6	40
Helyszíni bírság	1	2

5.3 táblázat: Büntető ügyek

	Feljelentések száma	Eredményes	Eredménytelen
Természetkárosítás	0		
Egyéb büntető ügyek	1	?	?

5.4 táblázat: Polgári perek

	Ügyek száma	Nyert	Vesztett	Folyamatban
Polgári perek	13	13		

6. Őrszolgálat

6.1 Személyi állomány

A 2002-ben több változáson ment át Igazgatóságunk őrszolgálat: január 1-én még 25 volt a létszám, majd az Őrségi Nemzeti Park március elsejei megalakulásával 14 főre csökkent. Az év végén pedig 1 fő (tájégségvezető) munkaviszonya megszűnt, ugyanakkor 6 Veszprém megyei település Győr-Moson-Sopron megyéhez csatlakozásával nőtt a működési területünk. A jelenlegi (2002. 12. 31.) létszámunk 13fő, ebből 4 felsőfokú, 9 középfokú végzettségű, 1fő jelenleg főiskolai tanulmányokat végez. 12fő szakirányú végzettségű, 1fő jelenleg erdészeti technikumot végez. Őri vizsgával, államigazgatási alapvizsgával 1fő kivételével mindenki rendelkezik, a felsőfokú végzettségűek közül a szakvizsgát majd mindenki letette, 2 főnek pedig folyamatban van.

Egyéb szükséges vizsgákkal (maroklőfegyver, B-kategóriás jogosítvány) már mindenki rendelkezik, 6 főnek vízi járműre érvényes vezetési engedélye is van (kisgéphajó vezetői), 7fő pedig egyben csatolt munkakörben hivatásos vadász feladatokat is ellát.

6.2 Felszereltség

A jogszabályban előírt egyenruházat ez év folyamán az őrszolgálat minden tagja megkapta. Az év második felében, minden tájegységben tartott helyszíni őrszolgálatvezetői ellenőrzések eredményeként mindenki előírás szerűen viseli.

Jelenleg 10 gépjármű (4db NIVA, 6db LandRover) áll az őrszolgálat használatában, átlagos életkoruk 4 év alatti, műszaki állapotuk jó. Az őrszolgálat minden tagja rendelkezik szolgálati mobiltelefonnal, távcsővel, tájegységenként 1-1db dátumos fényképezőgép és egy teljes iroda (vezetékes telefon, faxgép, számítógép) áll rendelkezésre. Köztisztviselői pályázaton 2 fő kapott új számítógépet otthoni használatra.

A fertői, a hansági és a szigetközi örkerületekben összesen 7 kisgéphajó van külmotorral, ebből jelenleg 5 használható. Ennek alapján elmondható, hogy Igazgatóságunk őrszolgálatának eszközellátottsága jó, azonban a működtetésük néha jelentős anyagi korlátokba ütközik!

12 főnek van szolgálati maroklőfegyvere, 1fő részére folyamatban van a beszerzés. Kényszerítő eszközök közül gázspray-vel mindenki, bilinccsel senki nem rendelkezik.

6.3 Szolgálatellátás jellemzői

Igazgatóságunk működési területén, és egyben a védett területeken, kiemelt turisztikai célpontok vannak, látogatottságuk nagy. Őrszolgálatunk minden tagja, az Igazgatóság többi dolgozójához hasonlóan, ezért elsősorban a tájékoztatást és az ismeretterjesztést tartja szem előtt. A maroklőfegyver, illetve a kényszerítő eszközök viselése nem jellemző, használatukra 2002-ben sem került sor.

Az örök a meggyőzés eszközével élnek az állampolgárok megértésében bízva. Helyszíni bírságot csak indokolt esetben szabunk ki, akkor ha az állampolgár nem hajlandó együttműködni, ellenszegül az intézkedésnek.

Egyéb esetekben leggyakrabban az őri feljegyzés alapján történő – természetvédelmi

szabálysértésre, bírságra irányuló - eljárás megindítását alkalmazzuk, jogászi útmutatással (a rendszeresített bejelentő tömb használata ritka, az esetek többségében önmagában alkalmatlan). A jogszabályi előírásoknak megfelelően enyhébb esetben figyelmeztetéssel, helyszíni bírsággal élünk, súlyosabb esetben szabálysértési, természetvédelmi bírság eszközét alkalmazzuk. Rendőrségi feljelentést 1 esetben (többrendbeli szándékos gyújtogatás alapos gyanúja miatt) tettünk az elmúlt évben.

Rendszeresen együttműködünk a társhatóságokkal, együttműködési megállapodást kötöttünk a területileg illetékes rendőri, katasztrófavédelmi szervekkel, illetve folyamatban van a Határőrséggel, valamint a Vám- és Pénzügyőrséggel is a megállapodás megkötése. Ezen túlmenően rendszeresen tartunk közös járőrszolgálatot a rendőr, esetenként a határőr kollégákkal, valamint közös ellenőrzéseket a megyei vadászati felügyelőkkel. Munkánkat ezen kívül 20 polgári természetőr is segíti.

Jó viszonyt alakítottunk ki a szomszédos országok – Ausztria és a Szlovák Köztársaság – természetvédezőivel. A rendszeres kapcsolattartáson, tapasztalatcseréken túl többek között a határmenti területek ragadozó madár állományának felmérését is közösen végezzük – e téren jelentős eredményeket értünk el a 2002. év folyamán.

A hatósági, szakhatósági eljárások részeként természetvédelmi őrünk rendszeresen részt vesznek helyszíni bejárásokon, tárgyalásokon. Jelentős a nem védett külterületi tájvédelmi ügyek aránya, amelyek a munkaidő és a felhasználható kilométerkeret 25-30%-t elveszik, ugyanakkor természetvédelmi vonatkozásuk jórészt jelentéktelen (lásd. telekalakítás).

6.4 Fejlesztési tervek

A fent vázolt tevékenységek szakmailag megalapozott, maradéktalan ellátása meghaladja erőnket, tervünk a jelenlegi természetvédelmi őr létszám növelése 2 fővel.

6. táblázat: Őrszolgálat

	Felsőfokú végzettségű	Középfokú végzettségű	Összesen
Létszám (2002.12.31.)	4	9	13

	Átlagosan	Minimum	Maximum
Az egy főre eső illetékességi terület (ha)	40957	10162	86120
Az egy főre eső védett természeti terület (ha)	3557	3264	6126

Helyszíni bírságok száma	1
Az igazgatóságra tett feljelentések száma	1

7. Költségvetés és vagyon

7.1 Kiadások

Az Igazgatóságunk gazdálkodását ebben az évben is a takarékos gazdálkodás jellemezte.

Az elemi költségvetésben meghatározott előirányzathoz képest a módosított előirányzat 296.111eFt-tal emelkedett.

A módosítás főbb jogcímei:

Jogcím	Összeg
Kormányzati hatáskörben /Ktv bér, minimálbér/	48.301eFt
Fejezeti hatáskörben	14.141eFt
Intézményi működési többletbevétel	37.227eFt
Működésre átvett pénzeszköz	117.667eFt
Felhalmozásra átvett pénzeszköz	60.353eFt
Előző évi pénzmaradvány	18.422eFt

Ebben az évben is folytatódott a szigetközi rehabilitáció, illetve a védett természeti területek visszavásárlása.

A KAC vagyonkezelésre biztosított forrásból ebben az évben 73.000eFt összeg állt rendelkezésünkre.

Jelentősebb beruházásaink

- Békaalagút és terelőrendszer építése Fertőboz térségében
- LandRover terepjáró beszerzése 3 db
- VW kisbusz beszerzése 1 db
- Üzemanyagkút létesítése (saját célra)
- Mezőgazdasági gépek beszerzése /fűkasza, rendképző stb./
- Juh válogatókarám és önitató beszerzése
- Mercury csónakmotor
- Számítástechnikai eszközök
- Fénymásoló, fax
- Fényképezőgépek

7.2 Bevételek

Intézményi működési bevételek jelentősebb tételei 2002 évben

Mezőgazdasági tevékenységből származó bevétel/állateladás, szántó, rét, legelő, nádas bérbeadás/	19.786eFt
Ökoturisztikai bevétel	8.310eFt
Erdei fatermék	14.407eFt
Vadgazdálkodási bevétel	1.781eFt
Kutatóház (Sopron) bérbeadása	1.921eFt

7.3 Vagyon

Lásd a táblázatot.

7.4 Épületek

Lásd a táblázatot.

7.5 Eszközök

Lásd a táblázatot.

7.1 táblázat: Kiadások

		Teljesítés (e Ft)
Működési kiadások	Személyi juttatás	135 113
	Járulék	50 268
	Dologi	187 312
	Egyéb	151
Felhalmozási kiadások	Intézményi beruházás	52 650
	Felújítás	6 762
	Egyéb felhalmozási kiadás	
	Egyéb központi beruházás	30 538
Kölcsönök nyújtása		
Kiadások összesen		462 794

7.2 táblázat: Bevételek

		Teljesítés (e Ft)
Bevételek	Működési	166411
	Felhalmozási	59167
	Kölcsönök visszatérülése	
Bevétel összesen:		225578
Költségvetési támogatás	Működési	196841
	Felhalmozási	62534
Támogatás összesen:		259375
Összes bevétel		484953

7.3 táblázat: Vagyon

		Bruttó érték	Értécsökkenés	Nettó érték
Vagyoni értékű jogok		320	223	97
Szellemi termékek		5 580	5 134	446
Ingatlanok és kapcsolódó vagyoni értékű jogok	földterület	750 848		750 848
	telek	15 600		15 600
	épület	244 210	35 596	208 614
	építmény	201 043	11 063	189 980
	erdő			
Gépek, berendezések, felszerelések	üzemeltetési	17 138	11 984	5 154
	egyéb	180 746	75 526	105 221
	képzőművészeti alkotások	455	73	382
Járművek		116 140	66 689	49 451
Tenyészállatok		74 041	15 422	58 618
Beruházások, felújítások /befejezetlen/		7 764		7 764
Összesen		1613885	221710	1392175

7.4 táblázat: Épületek

Az épület típusa	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Iroda	6	
Szolgálati lakás		
Állattartó épület	4	
Egyéb állattartó építmény	4	
Tanya		

7.5 táblázat: Eszközök

Az eszköz megnevezése	Száma (db)	Növekedés a tárgyévben (db)
Mezőgazdasági munkagép	14	2
Terepjáró	11	2
Motorkerékpár	1	
Kerékpár	67	3
Vízijármű	16	1
Videokamera	1	
Digitális fényképezőgép	5	4
Hagyományos fényképezőgép	12	
Spektív	5	
Kézitávcsó	72	
Éjjellátó készülék		
Számítógép	25	3
Mobiltelefon	28	

8. Bemutató, oktatás, PR

8.1 Turisztikai infrastruktúra

Tanösvények a védett természeti területeinken:

Kitáblázott tanösvények:

- Holt-Rába Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ravazdi Tanösvény (Pannonhalmi TK) (kezelő: FHNPI + Reflex Egyesület)
- Ciklámen Tanösvény (Soproni TK) (kezelő: TAEG Rt.)
- Gyöngyvirág Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: TAEG Rt.)
- Kövi Benge Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI + Fertőrákos Önkormányzat)
- Hegykői Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: Hegykői Önkormányzat)

Nem kitáblázott, szakvezetéssel látogatható tanösvények:

- Vízi Rence Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Sziki Őszirozsa Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)
- Hany Istók Tanösvény (Fertő-Hanság NP) (kezelő: FHNPI)

2003-ban tervezzük ez utóbbi három tanösvény kitáblázását, valamint biztosítjuk a korábbi meglévő tanösvények állagmegóvását is.

A Nemzeti Park turisztikai infrastruktúrája még nem teljes. Bár évente így is kb. 200 ezren látogatják. 5-10 éves távlatban jóval több látogatóval lehet számolni, ezek jelentős része külföldi.

Fogadóközpontok:

- Sarród: Kócsagvár
- Fertőújlak: volt határőrlaktanya (átadása folyamatban)
- Fertőrákos: Kőfejtő (önkormányzati kezelésben)
- Öntésmajor: Hanság élővilága állandó kiállítás
- Osli: Esterházy Madárvárta

A Fertő nádasában egy kijelölt útvonalon rendszeresen szervez Igazgatóságunk kenus terepprogramot. A Nemzeti Park 10 kenuval rendelkezik, amelyeket 2002-ben a KAC közcélú forrásaiból újított fel.

A Fertő-tavat övezi egy kerékpárút rendszer, amely a védett területeket elkerüli. Sok látogató így a Nemzeti Park külső, szabadon látogatható övezetében fordul meg. Igazgatóságunk szakvezetőkkel és 60 kölcsönözhető kerékpárral elsősorban a védett területeken zajló diákturizmust segíti.

Továbbá a Hanság területén egy jól kiépített, kavicsozott kerékpárút hálózat található.

Évről évre többen fordulnak meg a Szigetközi TK-ban is, ahol szintén egy jó kerékpárút hálózat épült ki. A Mosoni-Duna népszerű a vízitúrázók körében, a kenus kikötőhelyek sűrűsége és állapota azonban nem felel meg a XXI. század kihívásainak. Ennek javítása érdekében elsősorban a szigetközi önkormányzatok tudnak sokat tenni. Érdemes lenne a KvVM-nek pályázatokkal segíteni a folyamatot.

A Fertő partján jelenleg három madármegfigyelő torony van, és a Hanságban is további három kilátó segíti a területeken megforduló látogatók élményszerzését. További egy madármegfigyelő torony van a Szigetközi TK-ban az ún. Öntés-szigeten, és ugyancsak egy a Pannonhalmi TK-ban a Holt-Rábánál.

Erdőgazdasági (TAEG Rt.) tulajdonban és kezelésben további három fából épült kilátótorony van a Soproni TK-ban, valamint a Fertő-Hanság Nemzeti Parkhoz tartozó Szárhalomban a Pinty-tetőn. A kőből épült Károly-kilátó a Soproni Erdőkért Alapítvány kezelésében van, szintén a Soproni TK-ban.

Az Igazgatósághoz tartozó védett területeken kijelölt turista utak sűrűsége és állapota kielégítő.

A Nemzeti Park táblákkal való ellátottsága jelenleg nem kielégítő, gyakorlatilag csak a védett ill. fokozottan védett területeket jelző táblák kerültek kihelyezésre. Védett területeink információs táblákkal történő ellátását a jövőben fokozni kell. Jelenleg csak a Soproni TK és a Pannonhalmi TK védett területei tekinthetők e téren kielégítőnek.

8.2 Kiadványok

Igazgatósági kiadványaink az alábbiak:

- Fertő-Hanság Nemzeti Park (angol és német nyelven is)
- Szigetközi Tájvédelmi Körzet
- Pannonhalmi Tájvédelmi Körzet
- Soproni Tájvédelmi Körzet
- Táj és kultúrák találkozása a Fertő vonzásában (leporelló)
- Túrasedlet a Fertő-táj megismeréséhez (leporelló)
- Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)
- Tőke Péter: Hany Istók (regény, nemzeti parki ismertetővel)
- Fertő-Hanság NP (térkép)
- Táj és kultúrák találkozása a Fertő vonzásában (leporelló) (angol nyelven is)
- Fertő-Hanság Nemzeti Park természetvédelmi-turisztikai ajánlója (leporelló)

Kiadványainkat folyamatosan, lehetőségeink szerint fejlesztettük és újramomtuk az elmúlt évben is, többek között KAC közcélú források felhasználásával. Idén új, tematikus kiadványokat is szeretnénk kiadni. Folyamatos gond e téren az anyagi források hiánya.

8.3 Látogatottság

Igazgatóságunk védett területeinek látogatottsága az elmúlt évben nem emelkedett. Bár pontos adatok csak a nálunk regisztrált, diákturizmusban és környezeti nevelési programjainkban részt vevő tanulócsoportokról áll rendelkezésünkre. Ez mintegy 20.000fő az Igazgatóság egész területén. Más objektumok látogatottsági adata alapján (Fertőrákos: Kőfejtő : 150.000fő; Fertőd: Esterházy-kastély: 300.000fő) a Fertő-Hanság Nemzeti Parkot látogatók száma óvatos becslések szerint is legalább 200-300ezer közötti.

Tájvédelmi körzeteink látogatottságáról nincs adat, bár a Nyugat-Dunántúli Regionális Marketing Igazgatóság adatai szerint a Szigetközben, valamint Sopron környékén örvendetesen növekedett a kereskedelmi szálláshelyeket igénybe vevő belföldiek száma (igaz a külföldiek terén nagy visszaesés tapasztalható).

Igazgatóságunk 2002-ben mintegy 20.000 gyermeknek szervezett diákturisztikai, vagy környezeti nevelési (terepprogram, erdei iskola, tábor) programot. A védett területeket fenntartó állami szervezetek között jó híre van a sarródi erdei iskolai programoknak.

Több szakmai konferenciának adott otthont a Kócsagvár, és ez utóbbi objektum szálláshelyei az idegenforgalmi szempontból is fontos vegetációs időben mintegy 90%-os foglaltságú évről-évre, így tavaly is.

Mintegy 40 diplomatervező, szakdolgozatot készítő, illetve egyszerűen csak gyakorlaton lévő egyetemista, illetve főiskolai hallgató vett részt nálunk legalább 2 hetes szakmai gyakorlaton. Továbbá három, szakmai középiskola szervezett keretek között nálunk bonyolította le tanulói kéthetes szakmai gyakorlatát (összesen mintegy 60fő). Ez nagy igénybevételt jelentett szakmailag és anyagilag is Igazgatóságunknak.

További hat francia és egy német állampolgárságú egyetemi hallgató vett részt 2-2 hónapos nyári szakmai gyakorlaton.

8.4 PR tevékenység

Jó kapcsolatot ápolunk a helyi sajtóval, valamint a helyi elektronikus médiával. E kapcsolat a kölcsönös egymásrataltságon alapszik, és mindkét fél számára gyümölcsöző. Azonban az országos médiával és sajtóval való kapcsolatunk nem úgy működik, ahogy szeretnénk. Túl messze vagyunk ugyanis Budapeستől, és (meghívás ide, meghívás oda) nem szívesen jönnek el rendezvényeinkre. Olykor-olykor a Duna TV, MTV, Petőfi Rádió egy-egy műsora, valamint a Népszabadság, Magyar Nemzet, Heti Válasz egy-egy cikke foglalkozott velünk - szerencsére pozitív értelemben.

Hagyományosan részt vettünk az Utazás 2002 kiállításon az új világörökségi standon. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy a kiállítás költsége már-már erőn felüli vállalásra készíti Igazgatóságunkat.

Elkészült Igazgatóságunk honlapja (<http://www.ferto-hansag.hu>), azonban egyelőre csak magyar nyelven áll rendelkezésre. A honlapot folyamatosan fejlesztjük.

8.1 táblázat: Turisztikai infrastruktúra

	Száma	Férőhely/befogadó-képesség (fő)	Állapotuk rövid értékelése
Látogató/oktató központ	2	66	jó
Múzeum/kiállítás	2	50-80	jó
Tanösvény	10		Rongálások miatt a felújítás folyamatos.
Szálláshely	2	66	jó

8.1a táblázat: Oktatóközpont – szállás

Név	Cím	Férőhely/ befogadóképesség (fő)	Állapot rövid leírása	Kihasználtság (%)
Kócsagvár	9435 Sarród, Rév-Kócsagvár	46	jó	90
Nyári tábor	Lipót, külterület	20	jó (nyári tábori igénybevételre)	60

8.1b táblázat: Múzeum – kiállítás

Cím	Befogadóképesség (fő)	Kiállítás témája	Látogathatóság
Hanság élővilága állandó kiállítás (Öntésmajor)	50-80	Hanság élővilága	állandó
Esterházy Madárvárta (Osló)	40	Hanság faunája	állandó
Képek a múltból (Sarród – Kócsagvár)	150	Fertő-táj múltja	állandó

8.1c táblázat: Tanösvény

Név	Helye	Hossza	Tanösvény jellege	Fenntartó, kezelő	Kiadvány
Holt-Rába Tanösvény	Pannonhalmi TK	6km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Pannonhalmi Tanösvény	Pannonhalmi TK	3km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ravazdi Tanösvény	Pannonhalmi TK	16km	természetismereti	FHNPI + REFLEX Egyesület	
Ciklámen Tanösvény	Soproni TK	7,4km	természetismereti	TAEG Rt.	
Gyöngyvirág Tanösvény	FHNP	3,5km	természetismereti	TAEG Rt.	
Kövi Benge Tanösvény	FHNP	1km	természetismereti	Fertőrákos Önkorm. + FHNPI	
Hegykői Tanösvény	FHNP	2km	tájéismereti	Hegykő Önkorm.	
Sziki őszirózsa Tanösv.	FHNP	4km	természetismereti	FHNPI	
Hany Istók Tanösvény	FHNP	10km	természetismereti	FHNPI	
Vizi Rence Tanösvény	FHNP	6km	természetismereti	FHNPI	

8.2 táblázat: Kiadványok

No.	A saját kiadvány címe	Kiadás éve	Készlet (pld.)
1	Fertő-Hanság Nemzeti Park (magyar, német, angol nyelven)	1995	1300
2	Szigetközi TK	1997	400
3	Pannonhalmi TK	1997	1000
4	Soproni TK	1998	60
5	Táj és kultúrák találkozása a Fertő vonzásában (leporello, angolul is)	2002	100
6	Túrasegédlet a Fertő-táj megismeréséhez (leporello)	1998	200
7	Élő Dezső: Sarród monográfia (reprint kiadás)	2000	123
8	Tőke Péter: Hany Istók	1999	45
9	Bárdosi János: A magyar Fertő Halászat (reprint kiadás)	1995	50
10	Fertő-Hanság Nemzeti Park természetvédelmi-turisztikai ajánlója	2002	4000
11	Fertő-Hanság Nemzeti Park térkép	2000	950

8.3 táblázat: Látogatottság

	Látogatók száma
Saját oktatási központ	20000
Szakvezetési túra	20000
Látogató Központ	20000
Múzeum/kiállítás	8000
Nyílt/jeles nap, rendezvény	2000
Más szolgáltatók szervezésében (becsült adat)	250000

8.4 táblázat: PR

		Megjelenés/részvétel száma	
		Irott	Elektronikus
Kiállítás, vásár		UTAZÁS KIÁLLÍTÁS (Budapest); HANSÁG EXPO (Kapunvár)	
Média	helyi	50	12
	regionális	0	3
	országos	8	9
Egyéb			

Honlap címe	www.ferto-hansag.hu

9. Kapcsolattartás hazai partnerszervezetekkel

9.1 Együttműködés hivatalokkal, intézményekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Környezet- és Természetvédelmi Főfelügyelőség	Budapest Feketesas u.	Hatósági értekezletek, jogi problémák
Észak-dunántúli Környezetvédelmi Felügyelőség	Győr, Árpád u. 28-32.	Hatásvizsgálatok
Nyugat-magyarországi Hírközlési Felügyelet	Sopron, Kossuth u. 26.	Mozgó telefontornyok építése és használatbavétele
Sopron, Csorna, Kapuvár, Fertőd városok és a Gy-M-S Megyei önkormányzatok építésügyi hatóságai	Polgármesteri Hivatal	Építési, használatbavételi eljárások
Észak-dunántúli Vízügyi Igazgatóság	Győr, Árpád u. 28-32.	Vízjogi engedélyezés
Gy-M-S Megyei Közlekedési Felügyelet Hatósági Osztály	Győr	Közlekedési építési engedélyek
Veszprémi Bányakapitányság	Veszprém, Tatabánya	Ásványianyag kutatás, bánya műszaki tervek, bányanyitás, bányabezárás, tájrendezés
Állami Erdészeti Szolgálat	Szombathely	Erdészeti engedélyezés
Gy-M-S Megyei Főügyészség	Győr, Szent István u. 6.	Határozatok, jogi ellenőrzés, tájékoztatás
Megyei és körzeti földhivatalok	Győr, Sopron, Csorna, Kapuvár	Tulajdoni lapok
Győr-Moson-Sopron Megyei Közigazgatási Hivatal	Győr	Közigazgatási továbbképzések
Regionális Marketing Igazgatóság,	Sopron	Térségfejlesztés, ökoturizmus, falusi turizmus
Magyar Turizmus Rt.	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
FVM GYMS Megyei Földművelésügyi Hivatala	Győr	Vadászati, halászati ügyek

9.2 Együttműködés civil szervezetekkel:

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Bivalytenyésztők Egyesülete	Veszprém, Vár u. 31.	Tenyésztési program
Castanea Környezetvédelmi Egyesület	Sopron, Széchenyi tér 2.	Források felmérése a Soproni Tájvédelmi Körzetben, természeti értékek felmérése a Lövésekben, Sopronban
Győr-Moson-Sopron megyei Cigányok Érdekvédelmi Szervezete	Győr	Teknővájó és kosárfonó tábor
Győr-Moson-Sopron megyei Vadászkamara	Győr, Jókai u. 12	Közreműködés a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Kálvin Kör	Sopron	Rendezvények
Kitaibel Pál Tudományos Asztaltársaság	Sopron	Természetvédelmet érintő tudományos tevékenység
KOKOSZ, Környezet és Természetvédelmi Oktatóközpontok Országos Szövetsége	Szentendre, Alkotmány u. 12.	Tagszervezete vagyunk a Szövetségnek Tanár-továbbképzési programok környezeti nevelőknek
Magyarhoni Földtani Társulat	Budapest	Konferencia Szervezése
Magyar Cserkész Szövetség	Bp. Tömörkény u. 3/az	Természetvédelmi táborok
Magyar Hidrológiai Társulat	Bp.	Rendezvények
Magyar Szürkemarhát Tenyésztők Egyesülete	Bp. Lőportár u. 16.	Tenyésztési program
Magyar Turisztikai Egyesület (MATUR)	Bp. Rózsa u. 6.	Ökoturisztikai programok a védett területeken, konferenciák
MME Soproni Helyi Csop	Sopron, Hátulsó u. 7.	Fertői parti madárvonulás- kutatás, Fertői vízivad szinkron
MME Kisalföldi Helyi Csop.	Jánossomorja, Vadász tér 9.	Hansági Természetvédelmi Tábor Fehér Gólya kisalföldi állományának felmérése Haris felmérés a Hanságban
MME Chernel István Helyi Csop.	Szombathely, Károlyi Gáspár tér 4.	Közreműködés a Vas megyei védett területek kezelési tervének elkészítésében, Madárállomány felmérések Vas megyében, Őrségi Nemzeti Park előkészítése

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Mosonmagyaróvári Környezetvédelmi Egyesület	Mosonmagyaróvár, Pf. 72.	Szigetközi és hansági táborok, Föld Napi rendezvények
Nimphéa Egyesület	Szarvas	Halfaunisztikai kutatások a védett területeken
Országos Erdészeti Egyesület	Bp. Fő u. 68.	Erdők Hete Rendezvénysorozat Erdei iskolai program
Őrségi Baráti Kör	Őriszentpéter	Őrségi NP létrehozása
PRO VÉRTES Természetvédelmi Közalapítvány	Csákvár, Geszner-ház	Naturpark Program, Tanulmányút
Rackatenyésztők Egyesülete	Debrecen, Sumen u. 2.	Tenyésztési program
Regional Environmental Center	Szentendre	Partnerként közreműködünk a Fellowship és Know-How programokban
Reflex Környezetvédelmi Egyesület	Győr, Bartók B. u. 7.	Közreműködés kezelési tervek elkészítésében Tanösvény építés a Pannonhalmi TK-ban, Táborok a Szigetközi TK-ban
Rotary Club	Sopron	Környezeti nevelési programok hátrányos helyzetű gyerekeknek
Scarbantia Leánycserkész Csapat	Sopron	Természetvédelmi Táborok
Somogy Természetvédelmi Szervezet	Somogyfajszi, Kastély	Halastó program Tanulmányút
Soproni Tájégségi Vadászövetség	Sopron, Ady E. u. 5.	Közreműködés a vadgazdálkodásban és a vadállományt érintő védelmi programokban a védett területeken
Soproni Erdőkért Környezetkultúra Alapítvány	Sopron	Környezeti nevelés
MATUR (Magyar Turisztikai Egyesület)	Budapest	Ökoturisztikai rendezvények
Tourinform Iroda	Fertőd	Ökoturizmus, falusi turizmus
Tourinform Iroda	Sopron	Ökoturizmus, falusi turizmus
Tornádó Egyesület	Debrecen, Teleki Pál u. 7.	Vizes élőhelyek vízi gerinctelen faunájának felmérése
Varangy Akciócsoport	Budapest	Kétéltű-hüllő védelem Konferencia a témában

Szervezet	Székhely	Tevékenység
Vas Megyéért Egyesület	Szombathely, Ady E. tér 5.	Őrségi NP létrehozása
WWF Magyarország	Bp. Németvölgyi út 78/b	Hód visszatelepítési program a Hanságban Vidra állományfelmérés

A fentebb említett hatósági társszervezetekkel és hazai civil szervezetekkel az együttműködés folyamatos. Egyes esetekben azonban eseti (pl. projektfüggő). A fenti lista nem tartalmazza azokat az iskolákat, akikkel az Igazgatóság folyamatos együttműködést alakított ki, és ápol, immár évek óta, a környezeti tudatformálás céljából. A felsorolt szervezetek között vannak olyan vas megyei NGO-k is, amelyekkel a jövőben lazább kapcsolatot fog ápolni Igazgatóságunk, tekintve, hogy a korábban általunk kezelt vas megyei védett területek illetékességi szempontból az Őrségi Nemzeti Park Igazgatósághoz tartoznak.

10. Külföldi együttműködés

A táblázatban feltüntetett három külföldi szervezet közül kettő (Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel, valamint WWF Austria) a határ túloldalán tevékenykedik. Velük a kapcsolattartás szinte napi szinten működik, és már eddig is számos közös projektet valósítottunk meg sikeresen. Jelenleg folyamatban van egy EU-s Phare Interreg projekt, amelynek keretében a térségben élő magyar és osztrák diákok, valamint a nemzeti park életében, fenntartásában szerepet játszó magyar és osztrák szakemberek részére szervezünk ún. rövidebb csereprogramokat. Nehézséget ebben azonban az jelent, hogy a határ még nem átjárható, és külön szervezéseket igényel, pl. az osztrák kisdíjakok áthozatala Magyarországra (nekik ugyanis többnyire nincs útlevelük, hanem csoportos határátlépési passzussal tudnak csak átjönni).

A harmadik nemzetközi partnerünk, a Wetlands International azonban sajnos sok nehézséget okozott számunkra. A hansági vizes élőhelyrekonstrukció holland partnerszervezetéről van szó, amelyik a projektre adott holland pénzeket kezelte. Sajnos, azonban a szervezet likviditási gondokkal küszködött (állásvesztések miatt pl. egymás után négy kapcsolattartó személlyel kellett megismerkednünk a projekt ürügyén), és a holland kormánytámogatás kifizetése másfél évet késett fentiek miatt.

10. táblázat: Külföldi együttműködés

Partnerszervezet	Ország (nemzetközi szervezet esetén székhelye)	Az együttműködés rövid ismertetése
WETLANDS INTERNATIONAL	HOLLANDIA	Hansági vizes élőhelyrekonstrukciós program
WWF AUSTRIA	AUSZTRIA	Phare INTERREG III. EU-s program a természetbarát társadalomért. Szakmai és diák csereprogramok a Fertő-tó környékén élők bevonásával.
Nationalpark Neusiedler See-Seewinkel	AUSZTRIA	Napi együttműködés a nemzeti parki védett területek kezelésére, bemutatására

11. Ellenőrzés

Lásd táblázat.

11. táblázat: Ellenőrzések

Ellenőrzést végző szervezet	Típusa/célja	Fontosabb megállapítások, intézkedések rövid ismertetése
KvVM Ell.Fo	közbeszerzés	közbeszerzési szabályzat aktualizálása
KvVM Ell.Fo	2001 évi nyitótételek	hiányosság nem került megállapításra
APEH	ÁFA kiutalás előtti ellenőrzés	hiányosság nem került megállapításra
APEH	agrárterm.tám.	hiányosság nem került megállapításra

12. Fontosabb célkitűzések a következő évre

12.1 Gazdasági téren

2003. évre a bázis előirányzatot figyelembe véve költségvetésünket elkészítettük. Ezt követte a fejlesztési tervek összeállítása. Az eddig megkapott tényszámok alapján az alábbi fejlesztésekre van lehetőség:

Tétel			Összeg
Fertőújlaki Határőr-őrs laktanya megvásárlása.	/nincs jóváhagyva, korm.ber./		17.000 eFt
Intézményi beruházás	/jóváhagyva az elemi költségvetésben, a működéshez szükséges eszközök kerülnek beszerzésre/		5.700 eFt
Felújítás	/Igazgatóság központi épület felújítása/		9.000 eFt

A KAC 4,5% vagyonkezelésből beépített előirányzathoz 30.000eFt áll rendelkezésünkre az alábbi tételekre:

Tétel	Összeg
Állatállomány fenntartás	8.600 eFt
Szántók kezelése	3.000 eFt
Rétek, legelők kezelése	4.500 eFt
Halastavak kezelése	5.500 eFt
Nádasok és egyéb vízesélőhelyek	7.400 eFt
Vadászterületek kezelése	1.000 eFt

Jóvá nem hagyott fejlesztési terveink tételeit a 2003-2008 évekre elkészített Nemzeti Természetvédelmi Alapterv tartalmazza.

Legfontosabb tételeink az alábbiak:

Tétel	Összeg
Vagyonkezelési jog, földvásárlás	100.000 eFt
Vizes élőhelyrekonstrukció a Hanságban II. ütem	205.000 eFt
Videofilm készítés a nemzeti parkról és a Pannonhalmi TK-ról	20.000 eFt
Szigetközi NP Igazgatóság létrehozása	390.000 eFt
Halászati jog átvétele a Fertőn	127.000 eFt

12.2 A bemutatás, az oktatás, látogatás terén

A Nemzeti Park jelenleg is több oktatási programot “működtet”, ezek színterei elsősorban a védett területek. Emellett rendszeresen látogatják a “Hanság élővilága” c. kiállítást Öntésmajorban, az Esterházy Madárvártát. Külön kiemelendő a Szigetközi TK-ban tavaly beindított táboroztatás Lipóton, amelyet az idén is folytatni szándékozunk. Emellett a Pannonhalmi Tájvédelmi Körzetben folyó oktatási-bemutatói tevékenységet is fokozni szeretnénk.

2003-ban szeretnénk elindítani a Nemzeti Park új oktatási és turisztikai látogatóközpontjának kialakítását a most üresen álló fertőújlaki határolaktanyában. Ehhez az épületet át kell venni és a hozzá tartozó ingatlannal együtt rendbe kell hozni.

Jelenleg a Fertő-Hanság Nemzeti Parkban három kitáblázott, és három vezetővel látogatható tanösvény van. Anyagi lehetőségeinktől függően ez utóbbi hármat szeretnénk idén kitáblázni. Így vezető nélkül szabadon látogathatóak lehetnének.

Részben oktatási, részben bemutatási és idegenforgalmi céllal a Nemzeti Park értékeiről olyan tematikus kiadványokat szeretnénk készíteni, amelyek a szakturisztika számára is jól felhasználhatóak. Tárgykörök: madarászat, zoológia, botanika, gazdálkodás, stb.

Idén a saját kezelésű kilátótornyaink közül a Király-tónál (Hanság) és a Borsodi-dűlőnél (Fertő-part) meglévő legrégebbieket fel szeretnénk újítani, míg a többi állagmegóvásáról is gondoskodni szeretnénk.

Lehetőségeink függvényében idén is szeretnénk bővíteni terepi információs rendszerünket többek között olyan új táblák kihelyezésével, amelyek a kellő mértékben útbaigazítják, illetve tájékoztatják a látogatókat, segítve a területek élményszerű bemutatását.

12.3 PR terén:

Részvétel az Utazás 2003 kiállításon, Budapesten

Sajtókirándulások szervezése

Természetvédelmi jeles napok méltó megünneplése, felkeltve, illetve fenntartva a régióban élők figyelmét a természetvédelem irányában

Honlapunk folyamatos, naprakész karbantartása

12.4 Természetvédelmi, tájvédelmi és erdészeti téren

A Nemzeti Erdőstratégia természetvédelmi szemmel – konferencia szervezése

Győr-Moson-Sopron megye áttekintése széleróművek építhetősége szempontjából (áttekintő térkép és szempontrendszer kidolgozása)

Egyedi tájérték kataszter elkészítése